

БНР: ДАКУМЭНТЫ Й ФАКТЫ

(ДАЧЫНЕНЬНІ З БАЛЬШАВІЦКІМІ Й НЯМЕЦКІМІ АКУПАНТАМІ)

ЦК КПБ, выкладчыкі гісторыі й БНР

ЦК Кампартыі Беларусі праз часопіс „Народная асвета” (№ 11 за 1973 г.) даў выкладчыкам гісторыі інструкцыю, у якой, між іншага, кажацца, што трэба дапамагаць моладзі засьведчаць марксыцка-ленінскую тэорыю нацыянальнага пытаньня, а таксама выкрываць г. зв. „буржуазна-нацыяналістычную фальсыфікацыю гісторыі беларускага народу”.

Марксыцка-ленінская тэорыя й практыка нацыянальнага пытаньня маюць даўгую гісторыю на Беларусі й асабліва паказальныя ў падзеях 1918 году ды ў сучасным насцьватленьні станаўленьня Беларускае Народнае Рэспублікі. Пытаньне БНР, як тама дасьледваньня, даўжэйшы час збывалася агульнымі прапагандава-лаянкавымі штампамі пра беларускі буржуазны нацыяналізм і калябаранцтва з кайзэраўскімі акупантамі. І адно апошнімі гадамі былі выяўленыя, хоць і з моцнай дозай партыйнае тэндэнцыйнасьці, некаторыя факты, што зусім не ўкладваюцца ў дасюльненую стандартную схэму тлумачэньня гісторыі БНР.

Кажучы наагул, літаратура на гэтую тэму нязвычайна бедная. Калі настаўнік-выкладчык гісторыі перад тым, як тлумачыць вучням тэорыю й практыку нацыянальнага пытаньня, сам захава разабрацца ў гісторыі нацыянальнага будаўніцтва на Беларусі, дык яму цяжка будзе знайсці нат тое, што напісана на гэтую тэму савецкімі гісторыкамі, дзеля малых тыражоў выданьня. Гэтак, прыкладам, кніжка Аляксея Малашкі „К вопросу об оформлении однопартийной системы в СССР”, у якой пішацца крыху й пра Беларускую Народную Рэспубліку, выйшла ў 1969 годзе тыражом 1.300 экзэмпляраў.

БелСЭ пра БНР

Сяньня, маючы тамы БелСЭ, пра БНР можна зь іх сёе-тое даведацца, але ўсё яшчэ ў груба сьхвалёсыфікаваным выглядзе. Паводля БелСЭ, БНР была абвешчаная „ва ўмогах акупацыі Беларусі нямецкімі войскамі”. Тое самае кажацца і ў трэйцім выданьні Вялікае Савецкае Энцыкляпэдыі, пераклад якое ў ангельскую мову рыхтуецца цяпер ньюёркаўскім выдавецтвам Макмілэна. „З дазволу нямецкага камандаваньня, — кажа гэтая энцыкляпэдыя, — Беларуска Рада стварыла марыянэтакны ўрад Беларускае Народнае Рэспублікі” (т. 3, б. 127). У ўсіх савецкіх цьверджаньнях пра БНР стварэньне яе зьвязваецца няўхільна з нямецкай акупацыяй, — танны разьлік скампрамітаваць ідэю незалежнасьці Беларусі, зьвязваюшы яе зь Немцамі, багата памяць пра якіх асабліва баючая пасля Другое сусьветнае вайны. Тымчасам, як

ведама, Усебеларускі Кангрэс, зь якога бярэ свой пачатак працэс тварэньня БНР, быў скліканы ў Менску якраз пад балышавікамі, і гэта яны збрыйнай сілаю разагналі ў канцы сьнежня 1917 году гэты ўсе-народны Сход.

Нястача літаратуры на тэму БНР робіцца відавочнай, дачытаўшы да канца кароценькі артыкул пра БНР у другім томе БелСЭ. Зь літаратуры тут названая адно праца Пачаніна 1969 году выданьня „В грозном восемнадцатом”. Праца гэтая, фактычна, і ня зусім на тэму. „Цэнтральнае месца ў кнізе, — паводля рэцэнзій на гэтую кнігу ў часопісе „Маладосць”, — займае аналіз дзейнасьці партыйнага падполья, якое пачало стварацца зь першых дзён нямецкае акупацыі”. І хоць Пачанін, паводля тае-ж рэцэнзій, „раскрывае здрадніцкую дзейнасьць буржуазных нацыяналістаў, іх пераход на службу інтэрвэнтаў”, ён шмат чаго й не раскрывае, а баржджэй прыкрывае.

Гэтак, перш-наперш прыкрываецца факт, што ўрад БНР быў створаны ўшчэ да прыходу Немцаў у Менск. Пра гэта найлепш сьветчыць дакумэнт, якім гэтае стварэньне абвешчалася — Першая Ўстаўная Грамата да народаў Беларусі. Дакумэнт гэты, хаваны цяпер ад беларускага чытача, зьмешчаны ў дзьвюх кнігах раньняе савецкае пары: у працы Канчары „Белорусский вопрос” (Пётраград 1919 г.) і Турука „Белорусское движение” (Масква 1921 г.).

„Узяць сваю долю ў собскія рукі”

Першая Ўстаўная Грамата, датаваная 21-м лютага 1918 году, пачыналася гэтакімі словамі:

„Новы грозны мамэнт перажывае нашая бацькаўшчына. Былая ў краі ўлада (г. зн. балышавікі — Я. З.) бясьсьледна пайшла. Цяпер мы сталі перад магчымым заняцьцём краю нямецкімі арміямі”.

І выканальны Камітэт Рады ўсебеларускага Ёзэду, зварачаючыся да народаў Беларусі, кажаў:

„Вы павінны ўзяць сваю долю ў собскія рукі. Беларускі народ павінен здзейсніць сваё неадлучнае права на поўнае самавызначэньне, а нацыянальныя мяншыні — на нацыянальна-парсанальную аўтаномію”.

На заканчэньне ў Першай Ўстаўной Грамаце Выканальны Камітэт Рады разагнанага балышавікамі ўсебеларускага Ёзэду заяўляў:

„Часовую народную ўладу ў краі, якая ставіць сабе за заданьне абарону і ўмацаваньне заваёваў рэвалюцыі, будзе ўжывацьцяўляць ствараныя намі народны Сакратарыят Беларусі, што ад гэтага дня ўступіў у выконваньне сваіх абавязкаў”.

Дакумэнт гэты, нагадайма, быў напісаны й абвешчаны напярэдадні

„магчымага заняцьця краю нямецкімі арміямі”. І калі Немцы занялі Менск, дык незалежніцкая палітыка ўраду БНР ад гэтага не зьмянілася, але пайшла ўразрэз зь нямецкімі акупацыйнымі інтарэсамі, як ішла яна ўразрэз і з балышавіцкімі акупацыйнымі інтарэсамі, ды з усялякаю акупацыйнаю ўладаю наагул.

Другая Ўстаўная Грамата: разьлік на нутраныя сілы

Упоперак інтарэсаў нямецкіх акупацыйных уладаў станавіўся ня толькі сам факт існаваньня ў зоне нямецкіх ваенных дзеяньняў ураду БНР, што заклікаў Беларусаў „узяць сваю долю ў собскія рукі”, каб бараніць ды ўмацоўваць „заваёвы рэвалюцыі”. Упоперак кайзэраўцам быў і сам кірунак тае рэвалюцыі, сфармуляваны ў другой Ўстаўной Грамаце, абвешчанай ужо ў вабставінах нямецкае акупацыі 9 сакавіка 1918 году.

Тымчасам у другім томе БелСЭ пра БНР сказана: „Кіраўнікі Беларускае Народнае Рэспублікі разьлічвалі толькі на падтрымку зьнешніх рэакцыйных сілаў” (падчыркнэна намі — Я. З.).

Адразу-ж узяўкае пытаньне: няўжо гэныя кіраўнікі былі гэтакімі наіўнымі людзьмі, каб не разьлічваць на падтрыманьне збоку нутраных сілаў, збоку свайго-ж народу? А можа гэта ўжо разьлік сучаснае партыйнае гістарыяграфіі на наіўнасьць чытача? Гэткае якраз западозраньне стаецца выпраўданым у сьвятле факту, што ў савецкіх гістарычных і дакумэнтальных зборніках сталінскіх і пасьлясталінскіх часоў не падаецца ключавых дакумэнтаў, зьвязаных зь дзяржаўным будаўніцтвам Рады БНР. Да гэтых дакумэнтаў і належыць перш-наперш Другая Ўстаўная Грамата Рады БНР. У васьмёх пунктах яе былі сфармуляваныя асноўныя прынцыпы будучае канстытуцыі Беларускае Народнае Рэспублікі. Другая Ўстаўная Грамата якраз найлепш і паказвае, што Рада БНР разьлічвала не на вылучнае падтрыманьне „зьнешніх сілаў”, як гэта цяпер цьвердзіць БелСЭ, а на падтрыманьне найперш свайго-ж народу, у інтарэсах якога яна й была напісаная.

На заканчэньне другое Ўстаўное Граматы Выканальны Камітэт Рады ўсебеларускага Ёзэду выказаў сваё забавязаньне „лілываць законана парадку жыцьця ў рэспубліцы, сьцерагаць інтарэсаў усіх грамадзян і народаў Рэспублікі й захаваць правы й вольнасьці працоўнага люду”.

Апошні сказ другое Ўстаўное Граматы гучыць гэтак: „Усіх верных сыноў Беларускае зямлі клічам памагчы нам у цяжкой і адветнай (адказнай — Я. З.) нашай працы”.

Як выглядае цяпер у сьвятле гэтага дакумэнта, цьверджаньне БелСЭ, што „кіраўнікі Беларускае Народнае Рэспублікі разьлічвалі толькі на падтрымку зьнешніх рэакцыйных сілаў”? ..

Якраз-жа наўсуперак гэтым „зьнешнім рэакцыйным сілам” Рада БНР сваёй Трэцяй Ўстаўною Граматай уначы з 24-га на 25-га сакавіка 1918 году абвесьціла незалежнасьць Беларусі.

Незалежнасьць — „правільны палітычны крок”

Усе тры Ўстаўныя Граматы БНР, не зважаючы на варожае станаўленьне да Рады БНР збоку „зьнешніх сілаў” — і кайзэраўцаў — Немцаў і балышавікоў — знайшлі ўхвалу й падтрыманьне якраз збоку нутраных сілаў. Прызнаць гэта, наўсуперак сваім іншым цьверджаньням пра папулярнасьць, быццам-бы, на Беларусі ідэю балышавізму, змушаны быў савецкі дасьледнік гісторыі

ЗАДЗІНОЧАНЬНЕ БЕЛАРУСКА-АМЭРЫКАНСКІХ ВЭТЭРАНАЎ

наведамляе ўсіх беларускіх вайскавікоў і грамадства, што ўрачыстае адзначэньне

30-ЫХ УГОДКАЎ

БЕЛАРУСКАЙ КРАЁВАЙ АБАРОНЫ (БКА)

ладзіцца 25 і 26 травня сёлета ў

HIGHLAND PARK — SOUTH RIVER, N. J.

і ветліва запрашае ўсе Аэдзелы Задзіночання Беларускіх Вэтэранаў і Вэтэранаў беларускага паходжаньня, што адслужылі вайсковую службу ў іншых дзяржавах, прыняць удзел у гэтай вялікай вайскавай урачыстасьці. Сяброўскае спатканьне ў гэныя дні за-даманструе нашыя вайсковыя традыцыі й адзінства дзеля добра нашае вызвольнае справы

Жыве Беларусь!

ПРАГРАМА:

Сыбота 25 травня: у Беларускім Рэлігійна-Грамадзкім Цэнтры — 9 River Road, Highland Park, N. J.

Прыезд дэлегатаў, гасьцей, раскватараваньне.

5-я гадз. папаўдні: сустрэча былых жаўнераў 13-га Беларускага Батальёну. Даклад, Вячэрняя ў Цэркве Жыровіцкай Божай Маці, Вячэра.

Нядзеля 26 травня:

9:15 гадз. нараніцы: злажэньне вянка на фундаманьце Помніка Беларускім Героям-Змагарам.

10-я гадзіна: Божыя Службы ў Беларускіх Цэрквах.

1:30 гадзіна папаўдні: Банкет у Schak's Hall, 25 Whitehead Avenue, South River, N. J.

5-я гадзіна папаўдні: Урачыстая Акадэмія з мастацкімі выступленьнямі.

8-я гадзіна ўвечары: Баль.

Ува ўсіх справах сьвяткаваньня, прыезду дэлегатаў і гасьцей просім зварачацца на адрэс:

Association of Byelorussian-American Veterans in New Jersey
9 River Road, Highland Park, N. J. 09804.

БНР-БССР Вадзім Круталевіч. У сьмым нумары часопісу „Польмя” за 1972 год быў выдрукаваны ягоны артыкул пад загалоўкам „Ходам гісторыі”. У ім, між іншага, знаходзім і гэтыя прызнаньні, што, хоць і апаранутыя ў партыйную фразэалёгію, паказваюць усё-ж на шырокае падтрыманьне ў народзе прынцыпаў, сфармуляваных Радай БНР у трох Ўстаўных Граматах. Круталевіч піша:

„Фракцыі гарадзкога самакіраўніцтва ў Менску аднадушна падтрымалі першую й другую ўстаўныя граматы. Яны з ухвалай паставіліся й да факту абвешчання БНР... Поўную падтрымку сакратарыят БНР атрымаў ад абласнога камітэту партыі сацыялістаў-рэвалюцыянераў... З ухвалай сустрэлі абвешчэньне БНР і розныя дробнабуржуазныя партыі й групы на месцах... Эсэры, будаўчыя сталі актыўнымі прыхільнікамі адасабленьня Беларусі... (190, 191). Менскіх „незалежнікаў” заўзята падтрымала дэлегацыя віленскіх радаўцаў... (193), у Магілёве лічылі, напрыклад, што абвешчэньне Цэнтральнай Радай „незалежнасьці” Беларусі зьяўляецца правільным і карысным палітычным крокам” (195).

Як бачым нат з цьверджаньняў Круталевіча, падтрыманьне ідэяў Рады БНР — ідэяў нацыянальнае незалежнасьці, дамакратызму й сацыяльнае роўнасьці — з боку „нутраных сілаў” пацвярджаецца шэрагам гістарычных фактаў, прычым, трэба зазначыць, пералік гэтых фактаў у Круталевіча яшчэ далёка няпоўны.

„У пляны нямецкіх акупантаў не ўваходзіла”

У БелСЭ кажацца, што кіраўнікі БНР „на розных прычынах не атрымалі прызнаньня ні ад Германіі, ні ад Польшчы, ні ад краін Антанты”. Але якія гэта былі тыя „розныя прычыны”, ніводзін з дасюльніх савецкіх гісторыкаў не спрабаваў выясьніць. Тым ня менш, у працы савецкіх аўтараў апошніх гадоў падаюцца ўжо факты пра тое, як Немцы перасякалі ўсякія спробы ўраду БНР пасьлядоўна праводзіць у жыцьцё пастанову першае Ўстаўнае Граматы — „узяць сваю долю ў собскія рукі”, „бараніць і ўмацоўваць заваёвы рэвалюцыі”. Немцам гэткая палітыка аніяк ня была даспадобі.

Гэта відаць із згадванае кнігі Малашкі пра ўстанаўленьне аднапартыйнае сыстэмы ў СССР, у якой чытаем на старонцы 93-ай:

„Трэба сказаць, што ў пляны нямецкіх акупантаў не ўваходзіла стварэньне самастойнае беларускае буржуазнае дзяржавы. Ужо 25 лютага германскі камандант сілай заняў будынак „Народнага Сакратарыяту”, сыкнуў беларускі сыяг і правёў у памешканьні ператрус, у

выніку якога былі забраныя грошы й разагнаныя службоўцы”.

Ужо й гэтага стае, каб пабачыць, як нямецкія акупанты „дапамагалі” будаваць БНР. Але красамоўней за Малашку пісала пра гэта газэта „Известия” ў сакавіку - красавіку 1918 году, калі яшчэ ня трэба было падганяць гісторыі пад бягучыя ўмогі партыйнае прапаганды. Дык чытайма з „Известий”:

„У акупаваным Заходнім краі Немцы стварылі адзінаўладства, г. зн. узялі ўладу вылучна ў свае рукі, апрача трыкутніка Асіпавічы — Рагачоў — Жлобін, дзе Немцы супольна з Палякамі... Палякі-ж зусім ня лічацца з жыхарствам. Ніякіх іншых прадстаўніцтваў Немцы ўжо зусім ня церпяць. Беларускую Раду яны разагналі з 8 кулямётамі, а менскі Савет з 2-ма. („Известия”, 29. III 1918 г.).

Разгон Рады БНР, гэтак як і разгон балышавікамі ўсебеларускага Кангрэсу, не зьмяніў аднак незалежніцкае палітыкі, што ішла ўпоперак плянаў нямецкіх акупацыйных уладаў і іхных польскіх саюзнікаў. Няпоўныя два тыдні пасля вышэй падаванага наведманьня газэта „Известия” інфармавала ізноў:

„У „Газете Польскай” зь Менску наведманьняюць, што германскімі ўладамі зачынены Беларускі Сакратарыят. Прычынамі зачыненьня сталіся:

1. Назначэньне Сакратарыятам спэцыяльнага камісара для ваенных справаў; 2. Стварэньне беларускага каманднага складу; 3. Узброеьне грамадзянаў”. („Известия”, 10 IV. 1918 г.).

Стан рэчаў, відаць, ня шмат зьмяніўся ў Менску й пасля гэтага. „Известия” й надалей пісалі:

„Немцы палююць на людзей, ловяць пагалоўна ўсіх у дамах і на вуліцах. У горадзе паніка. Жыхарства тэрарызаванае”. („Известия”, 24. IV. 1918 г.).

У савецкай гістарыяграфіі ніколі не абыходзіцца без таго, каб не згадаць пра вернападданаўніцкую тэлеграму Рады БНР кайзэру Вільгельму, высланую 25. IV. 1918 г., у якой быццам-бы выявілася прагерманская арыентацыя Рады БНР. Тэлеграма гэтая, паўна-ж, была. Але яна была нічым іншым, як вынікам і сьветчаньнем перасьледу Рады БНР збоку Немцаў, дыпламатычным манёўрам гэтага ўраду — мо й ня зусім удалым — праводзіць асноўную ідэю дзяржаўнае незалежнасьці Беларусі.

Тэлеграма гэная аніяк не зьмяніла на лепшае стаўленьня Немцаў да БНР, як не касавала яна й асноўнага дзяржаўнага дакумэнта — Трэцяе Ўстаўное Граматы, якою 25 сакавіка 1918 году была абвешчаная, наўсуперак балышавіцкім і нямецкім акупантам, незалежнасьць Беларусі.

Я. Запруднік

ЧАКАЕМ І АД ВАС АХВЯРЫ

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД “БЕЛАРУСА”!

BIELARUS

Byelorussian Newspaper in the Free World
Published monthly by

BYELORUSSIAN-AMERICAN ASSOCIATION, Inc.

Subscription \$6.00 yearly.

„БЕЛАРУС” — Газета Беларусаў у Вольным Сьвеце.
Выходзіць месячна. Рэдагуе Калегія.
Выдае: Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.
Выпіска зь перасылкаю — 6 дал. на год.
Незамоўленыя рукапісы назад не зьвяртаюцца.

ІДУЦЬ ЖАЎНЕРЫ БЕЛАРУСЫ...

Ідуць жаўнеры Беларусы
Праз вёскі, сёлы, гарады
Пэраламаць усе прымуся,
Што нас гнялі вякі-гады.

Няхай больш ворагі ня сьмеюць
Сваю нам волю накідаць, —
Сьцягі Пагоні ўжо асьнеюць,
Іх рукі моцныя дзяржаць.

Сьцяг бел-чырвона-белы вольны
У сэрцы кожнага із іх.
Жаўнер Краёвай Абароны
На варце стаў правоў сваіх.

У бягучым 1974-м годзе прыпадаюць 30-я ўгодкі падзеяў гістарычнай вагі для беларускага дзяржаўна-вызвольнага руху з часоў Другой сусветнай вайны, як дзейнасьці Беларускай Цэнтральнай Рады, Сэсыі Другога Ўсебеларускага Кангрэсу й т. п. Але з пункту гледжаньня б. беларускіх вайскавікоў, ці вэтэранаў, галоўнае месца сярод гэтых падзеяў займае мабілізацыя й арганізацыя Беларускае Краёвае Абароны.

10-га сакавіка 1944 г. Прэзыдэнт Беларускай Цэнтральнай Рады адмысловым дэкрэтам абвесьціў мабілізацыю некалькіх гадавікоў у беларускае войска. Новая вайсковая арганізацыя ці армія была названая Беларускаю Краёваю Абаронаю (БКА).

Мабілізацыя дала нязвычайныя вынікі, якіх перадусім не спадзяваліся нямецкія акупацыйныя ўлады, якія моцна спалохаліся энтузіязму, зь якім Беларусы прыступілі да арганізацыі свайго войска.

Не зважаючы на вялікія перашкоды ў правядзеньні мабілізацыі, як з боку савецкіх партызанаў, што выставілі былі шмат дзе на дарогах свае збройныя заставы, каб не дапусьціць прызыўнікаў да прыёмных камісіяў, так і на вялікія цяжкасьці руху й спалучэньня, у прыёмных камісіі Беларусы ставіліся масава, ня толькі прызываньня гадавікі, але й людзі рознага веку, пераважна беларускія сяляне. Ужо праз два тыдні былі сфармаваныя 44 батальёны пяхоты й 11 батальёнаў сапэраў з агульнай колькасьцю 50.000 чалавек, прызнаных камісіямі здольнымі да вайсковае службы, а блізу гэткую-ж колькасьць людзей давалася адправіць да хаты. Адначасна ў Менску была арганізаваная ахві-

цэрская школа Б. К. А. з маладых Беларусаў з сярэдня асьветаю дзеля падрыхтоўкі новых ахвіцэрскіх кадраў.

Із змабілізаваных у Б. К. А. жаўнераў можна было-б арганізаваць ня сорак чатыры батальёны, а пяць поўных дывізіяў, што было-б ужо паважнаю вайсковаю сілаю, якая магла-б згуляць вырашальную ролю ў тагачасных падзеях на Беларусі. Ня сталася гэтак вылучна зь віны акупантаў. Спалоханыя вялізным выбухам беларускага патрыятызму й ня будучы паўнымі, куды гэтая вайсковая адзінка можа зьвярнуць сваю зброю ў вырашальны момант — Немцы наважылі ўсю справу сабатаваць, не дастаўляючы сваёчасна ані ў дастатковай колькасьці й якасьці патрэбнае зброі, ані не пагаджаючыся на арганізацыю большага як батальён тактычнага злучэньня і тым падобна. Прорва між інтарэсамі акупантаў і акупаваных выявілася тутка ў вельмі выразнай форме.

Беларуская вайсковая акцыя за часоў нямецкае акупацыі Беларусі ў Другую сусьветную вайну не дала таго, да чаго імкнуліся ейныя ініцыятары ды кіраўнікі — Беларусы (якія лучылі з гэтым шмат шыроўшых патаёмных надзеяў) ў сэнсе вайсковым, але ўплывы гэтае акцыі ў аспэкт нацыянальнага беларускага ўсьведамленьня шырокіх мас нашага народу — былі вялізарныя. Факт заіснаваньня беларускага войска, беларускага вайсковага школьніцтва, тэрміналёгіі, беларускіх вайсковых песняў і т. д. гаворыць сам за сябе.

Мабілізацыя й арганізацыя Беларускае Краёвае Абароны, праведзенае самымі-ж Беларусамі, пад заклікам змаганьня за незалежнасьць Беларусі — пакінула нязьнішчальны след на псыхіцы Беларусаў, навет найменш нацыянальна свядомых. Вольш таго: адгэтуль пачалася сталая й непарыўная ўжо беларуская вайсковая традыцыя.

Беларускія Вэтэраны ці былыя вайскавікі, добра разумеючы й дачыняючы значаньне гэтай вялікай беларускай вайскавай гістарычнай даты, павінны яе ўсе супольна ўрачыста адзначаць і адсвяткаваць, так, як змагаліся адзіным фронтам супраць чужацкай акупацыі ў 1944 годзе.

Язэп Сажыч

ЧЫМ КАРЫСНАЯ СУСТРЭЧА ВЭТЭРАНАЎ

17-18 жніўня сёлета ў Манчэстары (Ангельшчына) адбудзецца Першая Сусьветная Сустрэча Беларускіх Вэтэранаў. Цяпер ужо ведама, што на ёй будуць прысутныя ня толькі вэтэраны, але й наагул нашыя суродзічкі незалежна ад іхнага палітычнага нахілу, групы ці партыі (за выняткам, вядома, чырвоненькіх). Будучь сябры й дэлегаты з Аўстраліі, ЗША, Канады, Нямеччыны, Францыі, Гішпаніі і, вядома, мясцовыя.

Старанні, каб адбылася сустрэча, пачаліся яшчэ ў 1972-м годзе. На пачатак праектавалася зрабіць яе ў Францыі, але розныя прычыны прывялі нас да гэсычнай беларускай калёніі ў Манчэстар, дзе ёсьць свая Беларуская Праваслаўная Царква (настаяцель — а. Я. Абабурка), адзьдзел ЗБВБ, вэтэраны й галоўнае — у грамадзка-царкоўным будынку ёсьць вялікая зала, дзе можна зрабіць нарады і ўрачыстасьць.

Пэршапачаткова прапанаванай прычынай для сустрэчы былі выпадкі, што адбыліся 30 гадоў назад, дома на бацькаўшчыне й пасля на Захадзе. Як ведама, хоць беларускія збройныя сілы ў розных хвормах існавалі падчас вайны раней, канчаткова зьліліся яны ў Беларускай Краёвай Абароне. Пасля-ж на Захадзе, галоўна ў Францыі, беларускія вайсковыя адзьдзелы (у гэны час галоўна ў 30-й дывізіі) пераходзілі на бок заходніх хаўруснікаў і адмаўляліся змагацца за гітлераўскую Нямеччыну. Найбольшым бадай, выпадкам, быў арганізаваны пераход да французскіх макісаў кадэтаў із Школы Камандэраў Беларускае Краёвае Абароны.

У заходнім Вольным Сьвеце жы-

ве шмат нашых вэтэранаў, удзельнікаў гэных падзеяў. Кінутая спачатку думка, каб ушанаваць важныя гістарычныя падзеі, што адбыліся трыццаць год назад, знайшла агульную падтрымку.

З усіх прапаноў, якія наплылі да Ініцыятыўнага-Арганізацыйнага Камітэту, нарадзілася асноўная думка, што варта сустрэчу выкарыстаць, каб неак спрабаваць задзіночыць усіх беларускіх вэтэранаў на чужыне, выбраць адно кіраўніцтва й пачаць, гаворэчы павайскаваму, ісьці ў вадзін крок.

Бязумоўна, сама прапанова згоды, задзіночваньня, супрацоўніцтва й наагул нейкай агульнай гармоніі між нашых былых вайскоўцаў, што цяпер жывуць на эміграцыі, добрая. Адно варта памятаць, што ў Манчэстары, на нашу думку, гутарка пра гэта, — спадзяемя, што яна будзе сур'ёзнай, — толькі пачнецца. Не сакрэт, што шмат нашых вэтэранаў зусім незарганізаваныя, што і між іх, як і сярод іншых слаёў эміграцыйнага грамадства, ёсьць нахілы ў розныя палітычныя бакі. Асноўная вартасьць сустрэчы ў Манчэстары, на нашу думку, будзе ў тым, што беларускія вэтэраны з розных краінаў пасяленьня, з розных групаў нанава між сабой пазнаёмяцца, адзін аднаму паціснуць рукі, а там, вядома-ж, і гутарка пачнецца пра тое, як-бы гэта зрабіць тое й сёе... Гаворым „зрабіць”, бо самыя гутаркі, бяз працы, — кожнаму ведама, — вецер у полі. А будзе добрая воля, дык шмат чаго ўдасца. Тымчасам трэба сур'ёзна пачаць думаць і гаварыць, плянаваць. Работы для вэтэранаў маса, абы сілаў было.

САКАВІКОВЫЯ ЎГОДКІ Ў ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ

Сёлетнія 56-я ўгодкі абвешчання дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі Актам 25 Сакавіка 1918 году, як і мінулымі гадамі, былі адзначаны вельмі ўрачыста ў Вольным Сьвеце ўсюды там, дзе знаходзіцца зарганізаваныя групы беларускае эміграцыі: у ЗША, Канадзе, Ангельшчыне, Францыі, Аўстраліі. Гэтым самым Беларусы Вольнага Сьвету ўрачыста заманіфэставалі сваю адданасьць нацыянальнай ідэі, выказанай у Акце 25 Сакавіка, і цвёрдую наважанасьць працаваць і змагацца за ейнае ўжыццяўленьне.

У гэтым нумары „Беларуса” зьмяшчаем справаздачы із сакавіковых святаваньняў, што былі нам сваячасова прысланыя. Справаздачы спэзыненыя, якіх мы на час не атрымалі, будуць зьмешчаныя ў наступным нумары газэты.

НЬЮ ЁРК

„Супраць сусьветных валадароў цемры гэтага веку”

У Нью Ёрку, як папярэднімі гадамі, святаваньне падзлі супольна: галоўная й акруговая ўправы БАЗА, аддзел БАЗА ў Нью Джэрзі ды Арганізацыя Беларуска-Амэрыканскае Моладзі (АБАМ). Урачыстасьць адбылася ў нядзелю 24 сакавіка. У катэдральным саборы сьв. Кірылы Тураўскага ў Нью Ёрку аа. Васіль і Аляксандар адслужылі літургію й малебен. Паглыбленым кантэкстам удзень гэтага свята прагучэла казаньне а. Васіля на гэму словаў Хрыста жанчыне (а фактычна, і кожнаму з нас): „Вера твая спасла цябе”. Гэткую-ж актуальную надзённасьць мелі й словы „Апостала” (чытаў сп. Барыс Данілюк): „Апранецца ўва ўсю зброю Божаю, каб здолелі ўстаць супраць хітрыкаў д'ябальскіх; бо нашае змаганьне ня супраць крыві й цела, але супраць начальства, супраць уладаў, супраць сусьветных валадароў цемры гэтага веку”.

Хто кажа, што Евангелье не на часе сьняня?..

За кантакты Вашынгтону зь Менскам

Урачысты сход адбыўся ў традыцыйным месцы: у Мангэтане, у залі гатэлю „Білтмор”. Адчыніў сход мгр. М. Кунцовіч, старшыня акруговае ўправы БАЗА. Айцец Васіль прачытаў малітву. Др. Расьціслаў Гарошка, старшыня галоўнае ўправы БАЗА, у сваім выступленьні прыгадаў асноўныя мэанты палітычнае й культурнае гісторыі беларускага народу: перадавая роля Беларусі на ўсходзе Эўропы ў пару Вялікага Княства Літоўскага; захоп краю Расеяй; БНР, як ідэал нацыянальнае свабоды і БССР, як суграгат беларускае дзяржаўнасьці; сучаснае змаганьне народу супраць культурнага

У БЕЛАРУСКІМ ІНСТЫТУЦЕ У НЬЮ ЁРКУ

У Беларускім Інстытуце Навукі й Мастацтва 6 красавіка адбыўся вечар успамінаў, прысьвечаны сьветлай памяці Лявона Савёнка (Крывічаніна), ягонай пісьменьніцкай і журналістычнай дзейнасьці даваеннымі й ваеннымі гадамі ў родным Менску ды па вайне ў Заходняй Нямеччыне. Успамінамі пра нябожчыка падзяліліся праф. Ант. Адамовіч, др. Вітаўт Тумаш, сп. Ант. Шукелойц ды іншыя. Праф. Адамовіч прачытаў урывкі з Крывічанінавага „Дзёньніка Чужанінава”, што друкаваўся ў „Беларускай Газэце” ў Менску ды карыстаўся шырокай папулярнасьцю ў чытачоў газэты.

Было выказанае пажаданьне выдаць літаратурную спадчыну сьв. пам. Лявона Савёнка асобным выданьнем.

Выглядае, што апроч ушанаваньня гістарычных выпадкаў, сустрэча ў Манчэстары будзе нейкай вехаю да актывізацыі дзейнасьці беларускіх вэтэранаў на эміграцыі. Таму ёсьць абсалютна важным, каб мы ўсе пастараліся там быць, прыцягнулі сваіх сяброў вэтэранаў і іншых. Жывы кантакт; ад яго пачатак.

Тымчасам Ініцыятыўна-Арганізацыйны Камітэт выдаў ужо два нумары бюлетэню, спэцыяльна прысьвечаных пытаньням Першай Сусьветнай Сустрэчы Беларускіх Вэтэранаў. Там зьмешчаны цікавыя весткі пра плянаваную сустрэчу, выказваньні ад шматлікіх сяброў вэтэранаў па цэлым сьвеце. Усім зацікаўленым гэта прапануем, калі хочучь мець вышэй згаданыя нумары бюлетэню ПССБВ, або наагул патрабуюць інфармацыяў пра сустрэчу, зьвяртацца на наступныя адрасы: SSBV, 57 Riverdale Avenue, Toronto, Ont. M4K 1C2.

К. Акула

й этнічнага нарадагубства; эканамічная экспляатацыя краю; вялікі культурны й навуковы патэнцыял Беларусі; патрэба навязваньня дыпламатычных кантактаў Вашынгтону зь Менскам.

Кангрэсман Эдвард Коч:
Перахоўвайце сваю спадчыну!

З правамоваю на сходзе выступіў кангрэсман- дэмакрат зь Нью Ёрку Эдвард Коч. Ён выказаў сваё задавальненьне, што Беларусы й Амэрыканцы беларускага паходжаньня ў ЗША перахоўваюць сваю культурную спадчыну й свае ідэалы нацыянальнае й дэмакратычнае свабоды. Сп. Коч сказаў, што ён падтрымвае ў Кангрэсе ЗША заканапраект Джэксана-Ваніка, паводля якога амэрыканска-савецкае эканамічнае супрацоўніцтва будзе падтрыманае Кангрэсам адно ў тым выпадку, калі савецкі ўрад дазволіць свабоду эміграцыі з Савецкага Саюзу для ўсіх нацыянальнасьцяў. Кангрэсман Коч выказаў сваю ўдзячнасьць за запрашэньне яго на сьвята і заявіў пра гатовасьць да падобных выступленьняў у будучыні.

БНР, БССР і нацыянальная самаабарона

З прамовай на сходзе выступіў праф. Ант. Адамовіч. БНР, сказаў ён, гэта новы рубж нацыянальнае гісторыі, пасля якога няма ходу назад. Па адзін бок гэтага рубжа — рух да нацыянальнага самавызначэньня, найвышэйшым пунктам якога было стварэньне БНР і абвешчаньне ейнае незалежнасьці, па другі бок — рух нацыянальнае самаабароны. Прамоўца даў агляд вехаў падзеяў нацыянальна-вызвольнага руху XX стагодзьдзя, што ў сваёй праграме ўлучаў у сябе ўсё, каб „людзкім звацца”, аж да свае дзяржаўнасьці. БНР была абвешчаная, як нацыянальны орган абароны грамадзянскіх правоў чалавека ў змаганьні з бальшавіцкай чужаначыянальнай сілай, што спачатку ня прызнавала нат нацыянальнага назову Беларусі (бальшавікі да канца 1918 году глядзелі на Беларусь, як на „Западную Область”).

БССР, сказаў дакладчык, была спачатку фікцыйна дзяржаўнасьці, але беларускія патрыёты ператварылі яе ў форму нацыянальнае самаабароны — акцыя, у якую ўлучыліся былі гэтакія дзеячы, як Алесь Чарвякоў, Язэп Адамовіч, Усевалод Ігнацюкі, Зьмітро Прышчэпаў, Зьмітро Жылуновіч, ды інш... І хоць усе яны палажылі жыцьцём за сваю нацыянальную дзейнасьць, іхная самаахвярная праца дала свой плён. Сучаснае сяброўства Беларусі ў Задзіночаных Нацыях, сказаў праф. Адамовіч, — факт важнага міжнароднага значаньня. Беларусь, як пра гэта лятуцеў Янка Купала, заняла „свой пачэсны пасады між народамі”. Засталося адно йшчэ, каб на гэтым пасадзе сядзелі не марыянэтка Масквы, а праўныя спадкаёмцы Акту 25-га Сакавіка.

Кастусь Каліноўскі — прыклад моладзі

Ад імя Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскае Моладзі з дакладам выступіў адзін зь дзейных кіраўнікоў АБАМ, студэнт старэйшых курсаў інжынерый й гісторыі Юрка Азарка. Выступленьне ягонае было добрым сьветчаньнем таго, што беларуска-амэрыканская моладзь знаходзіць у мінуўшчыне Беларусі багатую крыніцу беларускае свядомасьці, бачыць цесную ўзаемасувязь паміж гісторыяй Беларусі й сучаснымі палітычнымі заданьнямі, пераймае прыклад із сваіх вялікіх папярэднікаў, асабліва Кастуся Каліноўскага.

Ад імя моладзі выступіла таксама старшыня галоўнае ўправы АБАМ сп-чна Рая Станкевіч з дэкларацыяй пра вернасьць моладзі ідэалам незалежнае й свабоднае Беларусі

ды адданасьць справе перахоўваньня беларускіх традыцыяў і культурных вартасьцяў.

Прыемна адзначыць вельмі актыўны ўдзел моладзі ў сёлетнім сакавіковым святаваньні, і гэта ня толькі ў мастацкай, але і ў афіцыйнай праграме. Наладжаньне пры ўваходзе ў залю кіёску з выданьнямі моладзі пад кіраўніцтвам старшыні ньюёркаўскага аддзелу АБАМ Вітаўта Тумаша малодшага сьветчыла пра належную рулівасьць моладзі сваімі справамі.

Прывітаньні:

На сходзе прамאוўлялі: сп. Калынік ад Украінскага Кангрэсавага Камітэту й Супалкі Вызвалення Украіны; др. В. Глазкоў ад Вярхоўнага Казацкага Прадстаўніцтва; сп. А. Чэнкелі ад Задзіночаных Арганізацыяў Каўказу й Амэрыканцаў за Вызваленьне Памявольных Народнаў; сп. Ул. Бортнік ад Беларусаў Заходняе Нямеччыны. На сьвяце былі таксама тры прадстаўнікі ад Баўгарскага Нацыянальнага Фронту.

Пісьмовыя прывітаньні ўдзельнікам сходу прыслалі: Каардынацыйны Камітэт Беларусаў Канады, Беларускі Цэнтральны Камітэт у Вікторыі (Аўстралія), аддзел БАЗА ў Дэтройце, Беларускі Каардынацыйны Камітэт у Чыкага, Беларускі Кангрэсавы Камітэт Амэрыкі, Беларускае Аб'яднаньне ў Нью Ёрку.

Пісьмова вітаў таксама сп. Л. Пастар ад Рады Этнічных Групаў Рэспубліканскае партыі.

Прывітаньні прыйшлі ад сэнатараў: Джэвіца зь Нью-Ёрку, Гэрні з Флярыды, Кейса і Вільямса зь Нью Джэрзі, Пэрыс зь Іліною, Тафта зь Агаё, Вайкера зь Канэтыкуту, Голдвотэра зь Арызона, Стывенс зь Аляскі. Ад кангрэсменаў: Біджы, Кэмпна, Лэнта зь Нью Ёрку, Бала зь Каліфорніі, Патэна зь Нью Джэрзі, Мішэла зь Агаё.

Ад імя БАЗА ўдзельнікаў сходу прывітаньні былі высланыя ў Бельі Дом Прэзыдэнта Ніксану й Віцэ-Прэзыдэнта Форду.

Праклямацыі губэрнатарамі
Дня Незалежнасьці

Выданьнем адмысловых праклямацыяў Дзень Незалежнасьці Беларусі быў абвешчаны губэрнатарамі наступных штатаў: Нью Ёрк, Нью Джэрзі, Канэтыкут, Агаё, Мічыган, Іліной, Каліфорнія й Мэйн.

У Кангрэсе ЗША

Шэраг сэнатараў і кангрэсменаў выступілі ў Кангрэсе ЗША з заявамі пра ўгодкі незалежнасьці Беларусі й змаганьне беларускага народу за нацыянальную свабоду й дэмакратыю. Іхныя прамовы зьмешчаныя ў „Запісах Кангрэсу” („Кангрэснэл Рэкорд”).

Канцэртная частка

У мастацкай праграме святаваньня ўзялі ўдзел: Ліза Маркоўская (мэцца-сапрана, салёвыя песні), праф. Эльза Зубковіч (фартэпіян, акампаніямэнт), танцавальныя гурткі АБАМ зь Нью Ёрку (кір. Галіна Тумаш) і Нью Джэрзі (кір. Ірэна Азарка й Аня Войчук), Ніна Запруднік (фартэпіян), Юрка й Ларыса Курылы (дуэт і салёвыя песні), Маргарыта Кэжан (іскрышка). Выконваліся кампазыцыі Эльзы Зубковіч, Ксавэра Барысаўца, А. Туранкова, беларускія народныя й заходнія клясычныя.

Рэзальцыі й юбілейнае
выданьне БАЗА

Удзельнікі сходу прынялі рэзальцыю ў справе праводжаньня далейшае палітычнае дзейнасьці, скіраванае на высьсьненьне паднявольнага стану сучаснае Беларусі, з дамаганьнем ад савецкага ўраду свабоднае эміграцыі зь Беларусі, з заклікам падтрымваць кангрэсменаў і сэнатараў у іхных стараньнях наладзіць бліжэйшую сувязь паміж Амэрыкай і Беларусіяй, а таксама з дамаганьнем да ўраду ЗША, каб ён увёў беларускую мову ў радыёперадачы „Голасу Амэрыкі”.

На заклік старшыні галоўнае ўправы БАЗА др. Р. Гарошкі, які вёў сход, і старшыні рэдкалегіі юбілейнага выданьня кнігі ў сувязі зь сёлетнім 25-годзьдзем БАЗА было сабрана 275 дал. ахвяраў на гэтае выданьне.

Сход, пачаўшыся амэрыканскім гімнам, закончыўся адсяляваньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Я. З.

КЛІУЛЕНД

Святакаванне 56-х угодкаў Акту 25 Сакавіка ў Кліўлендзе адбылося ў нядзелю 31 сакавіка. У БАП-Паркве Жыровіцкае Божае Маці, пасля звычайнае Літургіі, Высокапраасвяшчэннейшы Мітрапаліт Андрэй у суслужэнні дыякана Міхася Страпка адслужыў адмысловы малебен, падчас якога на сяродзіну царквы былі вынесены беларускі і амерыканскі сьцягі. Прыгожа і ўрачыста паяў хор пад кіраўніцтвам дырыгента К. Кіслага. Уладыка Андрэй сказаў глыбока патрыятычную пропаведзь.

Урачыстая акадэмія адбылася таго-ж дня папайдні. Пасля таго, як Уладыка Андрэй сказаў малітву і пабагаславіў прысутных, акадэмію адчыніў старшыня Аддзелу БАЗА Валодзь Дунец і, пасля прывітаньня гасцей і ўсёх прысутных, прадставіў кіраўніка праграмы Андрэя Гасцеева. Ведамая сьпявачка Іра Каляда прапаяла пад акампаьняе Малодзі Андрэя Гасцеева зьвярнуўся да прысутных, каб куплялі часопіс „Беларуская Моладзь” і каб моладзь пісала для гэтага часопісу свае артыкулы, выказваючы ў іх свае думкі і пагляды.

Наш ваялікі прыяцель бурмістр гораду Ральф Пэрк гэтым разам не прамаліў, але ўшанаваў сьвяткаваньне і наагул Беларусаў сваёй прысутнасьцяй. Дзякуючы яму беларускі нацыянальны сьцяг два дні павяваў над ратунай гораду. Сьвяткаваньне закончылася прапаяньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Найвялікшая газета ў Кліўлендзе зьмясьціла артыкулы пра беларускі нацыянальны ўгоднік пэрад і пасля сьвяткаваньня. Аўтар другога артыкулу, быўшы на сьвяткаваньні асабіста, падчыркнуў, што ў праграме сьвяткаваньня дамавала беларуская моладзь. За ўдалае сьвяткаваньне належыцца падзяка ўсім тым, што да гэтага спрычыніліся.

Валодзь Д.

ЛЁС АНДЖЭЛЭС

У нядзелю 24 сакавіка сёлета ў залі Украінскай Каталіцкай Царквы ў Галівудзе (Каліфорнія) адбылося сьвяткаваньне 56-х угодкаў Акту 25 Сакавіка. Сьвятонная праграма пачалася прыскагай сьцягу, сказанай Люсяй Вініцкай. Тады была выслуханая малітва „Магутны Божа” і ўшанаваная хвілінай цішыні памяць памерлых у змаганьні за незалежнасьць Беларусі.

Адчыніла ўрачыстасьць і кірава-

свайго прадстаўніка Джозефа Стампузіса, які ад ягонага імя выступіў з прывітальнай прамовай.

Даклад пабеларуску меў сп. Юрка Гасцееў. Сп. Янка Раковіч прадставіў гасцей. З гасцей Беларусаў выступіў з прывітаньнем старшыня Аддзелу БАЗА ў суседнім Дэтройце Янка Бруцкі, які прыехаў у Кліўленд разам із старшынём Царкоўнай Рады БАПЦарквы ў Дэтройце д-рам Ул. Бакуновічам.

У мастацкай праграме танцавальная група моладзі пад кіраўніцтвам Марусі Каваленкі пратанцавала народныя танцы „Крыжачок” і „Лявоніху”, а маленькая танцорка Наталля Сьмірнова пратанцавала сальвы танец. Сьпявачка Іра Каляда выканала тры песьні: „Пальночак”, „Ня буду я, Алеся” і адну італьянскую, да якіх прыгожа акампаьняваў наш моладзі музык і сьпявак Коля Стрэчань.

Перад заканчэньнем прадстаўнік моладзі Андрэй Гасцееў зьвярнуўся да прысутных, каб куплялі часопіс „Беларуская Моладзь” і каб моладзь пісала для гэтага часопісу свае артыкулы, выказваючы ў іх свае думкі і пагляды.

Наш вялікі прыяцель бурмістр гораду Ральф Пэрк гэтым разам не прамаліў, але ўшанаваў сьвяткаваньне і наагул Беларусаў сваёй прысутнасьцяй. Дзякуючы яму беларускі нацыянальны сьцяг два дні павяваў над ратунай гораду. Сьвяткаваньне закончылася прапаяньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Найвялікшая газета ў Кліўлендзе зьмясьціла артыкулы пра беларускі нацыянальны ўгоднік пэрад і пасля сьвяткаваньня. Аўтар другога артыкулу, быўшы на сьвяткаваньні асабіста, падчыркнуў, што ў праграме сьвяткаваньня дамавала беларуская моладзь. За ўдалае сьвяткаваньне належыцца падзяка ўсім тым, што да гэтага спрычыніліся.

Валодзь Д.

ЭТНІЧНАЯ КАНФЭРЭНЦЫЯ Ў БАЛТЫМОРИ

Д-р В. Кіпель і інж. В. Мельяновіч пры беларускім стэндзе на Канфэрэнцыі

Этнічнасьць і этнічны дасьледаваньні ў навуцальнай праграме — тэма канфэрэнцыі, што адбылася 23 сакавіка сёлета ў Балтымори. Арганізатарамі канфэрэнцыі былі Амерыканскі Жыдоўскі Кангрэс і Нацыянальны Цэнтр вывучэньня этнічных групаў гарадзкага жыхарства, а спансараваў канфэрэнцыю Тоўсанскі Штатавы Каледж у Мэрылендзе. Беларускімі ўдзельнікамі канфэрэнцыі былі д-р Вітаўт Кіпель і інж. Васіль Мельяновіч, рэпрэзэнтуючы Беларускі Інстытут Наукі і Мастацтва, Ньюёркаўскаю Публічную Бібліятэку і Усходня-Эўрапейскую Акадэмічную Асацыяцыю штату Мэрыленд. У канфэрэнцыі прыймалі ўдзел 16 нацыянальных групаў, рэпрэзэнтуючы баль-

шыню школьных акругаў Мэрыленду, каля 20 унівэрсытэтаў і каледжаў, Дэяржаўны Інстытут псыхалогічных дасьледаваньняў і Міністэрства Асьветы ЗША.

Пасля агульнае сьесі канфэрэнцыі, на якой былі зрэфэраваныя праблемы вывучэньня этнічных пытаньняў, праца канфэрэнцыі адбывалася ў розных сэкцыях. Беларуска тэматыка была парушаная ў дыскусаваная на працягу ўсяе канфэрэнцыі. Д-р В. Кіпель і інж. В. Мельяновіч у часе агульнае сьесі зазначылі, што беларуская група ў Амэрыцы ад прыбыцьця ў Новы Сьвет у палавіне XIX стг. знаходзілася ў найгоршым палажэньні: ёй адмаўлялі ейны нацыянальны назоў і ня вызнавалі яе за асоб-

Мікола Новак зьяўляецца шчырым даўгагадовым прыяцелем Беларусаў і актыўным удзельнікам міжнацыянальнай арганізацыі Амэрыканцы за Свабоду Паняволеных Народаў. Былі прачытаны сп. Ч. Найдзюком прывітаньні: ад старшыні Галоўнай Управы Беларускага Кангрэсавага Камітэту Івана Касяка, старшыні Галоўнай Управы Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскай Моладзі Раісы Станкевіч і ад прадстаўніка БККА штату Каларада Хв. Шыбута. Тэкст Акту 25 Сакавіка 1918 году прачыталі: пабеларуску Ядзя Найдзюк, паангельску — Карналя Найдзюк. Рэфэрат на тэму „Змаганьне Беларусаў за сваю нацыянальную незалежнасьць” прачытала сп-ня Вера Вуіч. Ёю быў прыгожа прачытаны й верш Янкі Купалы „Над Нёманам”. Верш Ларысы

Геніюш „Палёт” прадэклямаваў сп. Ч. Найдзюк. Агляд дзейнасьці беларускай моладзі й заклік да падтрыманьня плянаў ейнае працы зрабіла Люся Вініцкая, як старшыня Аддзелу Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскай Моладзі ў ЗША.

У мастацкай праграме 10-цігадовая Соня Вуіч адыграла на акардыёне колькі музычных твораў. Антон Вініцкі праспяваў песьню пад акампаьнямант на піяніне Люсі Вініцкай і на флейце Ані Вініцкай. Таня Арлова адыграла на піяніне вальс Адварда Грыга і „Агітацыю” Фэлікса Мэндэльсона. Праграма закончылася беларускім нацыянальным гімнам.

Абслугу пры пачатку спраўна й добра выканалі сябры Аддзелу маладзёжнай арганізацыі. (працяг на 4-й бачыне)

ную групу. Аналізуючы агульныя прычыны гэткага палажэньня, д-р В. Кіпель патрабаваў, што абавязкам навукова-педагагічнага грамадства Амэрыкі гэтыя памылкі правіць цяпер.

Абодвы беларускія дэлегаты зьвярнулі ўвагу на няправільнасьць паглядаў нэгрыянскіх прадстаўнікоў, на думку якіх усе белыя карыстаюцца роўнымі правамі. Д-р В. Кіпель ім адказаў, што хоць нэграў дзеля колеры скуры й адасабнялі, аднак іх вызнавалі, нас-жа Беларусаў белае грамадства нат ня вызнавала, а гэта было такім самым гвалтам, як і расавая дыскрымінацыя. Інж. В. Мельяновіч падчыркнуў, што беларуская група дамагаецца, каб у статэстычных паказьніках Беларусы былі запісаныя як „Беларусы”, а не як „іншыя”.

Д-р В. Кіпель даў аналіз блізу 40 падручнікаў сярэдніх і пачаткавых школаў, якія павінны быць папраўленыя й перавыдадзеныя. Прадстаўнікі штатнага Міністэрства асьветы, у вадказ на ягошыя патрабаваньні, паінфармавалі, што падручнікі пераглядаюцца прыблізна праз кажныя адзін-два гады й што ў гэтых падручніках будучь у будучыні прадстаўленыя ўсе нацыянальныя групы і ўклад кажнай зь іх у амэрыканскую культуру.

Інж. В. Мельяновіч зрэфэраваў стан і колькасьць Беларусаў як гораду Балтымор, гэтак і штату Мэрыленд. Дарэчы, у Этнічную Раду гораду Балтымор увайшлі ад беларускай групы сп. Лівон Кавалёў і інж. В. Мельяновіч, як прадстаўнікі Беларускага Задзіночання штату Мэрыленд.

У залах канфэрэнцыі былі зарганізаваныя нацыянальныя стэнды прэсы, друку й народнага мастацтва. Беларускі стэнд, упрыгожаны народным арнамантам, знаёміў зь беларускім друкам у ЗША. Дзякуючы інж. В. Мельяновічу, які зьяўляецца старшынём Усходня-Эўрапейскае Акадэмічнае Асацыяцыі штату Мэрыленд, была выдадзена адмысловая брашура ў ангельскай мове пра Беларусь і раздавалася ўдзельнікам канфэрэнцыі.

Наагул канфэрэнцыя была добра зарганізаваная й спраўна праведзеная. Мела яна вялікае значэньне для нас Беларусаў, бо на ёй бадай упершыню ў Амэрыцы была шпірака закранутая беларуская праблема ў настаўніцкім асяродзьдзі. Беларусам Мэрыленду перш-наперш інж. В. Мельяновічу належыцца шчырая падзяка за гэта.

Госьць

“ЗАПАЛІЛІ СТАРЫ КРЫЧАУ”

Колькі разоў цябе нішчылі, Крычаў, не пакідалі на камені камель... Ворга на тое ніяк не разьлічаў, што ты стаў і стацьмеш вякамі...

Уладзімер Дубоўка

Калісьці ў Віцебску на Сёмуху калі бабіцу Чорнае Тройцы, што на Пескаваціку, даваўся мне пацуду сьляпога старца-лерніка. Адсунуўшы назад торбу, перабіраючы пальцамі леваяе рукі клявішны і круцічы правай корбу, ён у такт лерным гукам паяў:

Падымалісь чорны хмары,
Неба пакрывалі.

І паяў ён ня голасна, і самы голас падбіты старасьцяй дрыжэў, але гутлікі пацуды ўкладаў народны музыка ў сваю песьню, што, здавалася, ягоныя нявідучыя вочы бачаць і хмары, і полямы, і даўноў зацятую бітву. І можа ні адзін наш музычны інструмант гэтак не адпавядаў ягонай песьні, як задумная, засмучоная лера.

Прыхадзілі злы татары,
Пад Крычавам сталі.

Даўно ўжо парасла пустазельлем магіла таго дзеда. Ніхто ня пераняў ягоную забароненую леру. Аднак усёроўна досыць толькі прыгадаць сваю краіну, як загучыць у душы бясконца, зачэпленая ў ёй калісьці лернікам струна:

Запалілі стары Крычаў,
Канцы запалілі...

А ён запраўды стары, чаму ўсё-ж не адразу даеш веры. Сучасны Крычаў падзяляецца на тры Крычавы — Прывакзальны, Новы й Стары, якія паступова зьліваюцца разам. Прывакзальны, дзе з 1933 году крываюцца дзьве чыгункі, ахутаны дымам і парай цягнікоў, агучаны гудкамі й грукатам колаў. Над прамысловым Новым узвышаюцца выса-

чэзныя коміны ды вышынёю зь 10-павярховыя гмаі вежы-бункеры вялізнага цэментна-шыфэрнага камбінату, забясьпечанага мясцовай сыравінай. А калі глядзіш на 170-мэтровую ў даўжыню вярцальную печ, дык хоць і ня тут трэба шукаць сьляды сівое старадаўнны, але раптам самы назоў бязмала тысячагадовага гораду пачынае перагуквацца ў сьвядомасьці зь ягонымі цяперашнімі заводамі.

Упершыню ў гісторыі Крычаў, паводля „Устаўнае граматы” князя Расьціслава Месьціславіча, вядомы з 1157 году, як „Кречют”, што нагадвае драпежнага птаха зь сямі сакаліных, а згодна з народнымі паданьнямі ён некалі мянаваўся Крычаў, дастаўшы свой назоў ад крывічоў. Давялося мне таксама запісаць у Крычаве й паданьне нібы назвалі яго гэтак ад крыку разьшаных супрацівам татарай, што перагукваецца з пашыранай народнай прыказкай: „Во крычыць, аж у Крычаве чуваць”. Але-ж ня сустракаецца на Беларусі птушка кречат, як і жылі тут за даўнія часы радзімчы, а вось затое адразу згадваецца тэрмін стараславянскае мовы „крыч”, або ў перакладзе на сучасную — каваль. Адсюль больш чым магчыма, што дастаў Крычаў свой назоў ад тутэйшых старадаўніх кавалёў, якім сыравінай для вырабаў у іхніх „крычніцах” — кузнях зьяўлялася балотная руда.

Паўне-ж помнікі старадаўніны трэба шукаць толькі ў Старым Крычаве, што ляжыць на высокім, паразаным глыбокімі маляўнічымі равамі, правым беразе Сажу, у які ў ім уцякае рэчка Крычаўка. Тут можна заўважыць рэшткі двух старадаўніх гарадзішчаў, вядомых дагэтуль пад назовам Гарадзец або Прачысценская гара і Замкавай гара з драўлянай царквой на ёй, якая чудам ня падзіліла сумнае долі трох іншых тутэйшых цэркваў, разбураных бальшавікамі.

Паводля сьцьверджанья тубыль-

цаў, ад замку калісьці вялі лёхі, і запраўды ў 9-м томе „Росси” Сямёнава (СПБ. 1905 г.) чытаем: „Верагодна на тым месцы, дзе некалі стаў ідал Пяруна, узвышаецца цяпер царква сьвятога Ільлі. Тут ёсьць таксама пракапаньня і замку да ракі падземельныя хады і скляпеньнем з трывалае цэглы, што захаваліся й дагэтуль”. Сьветчаньне гэтае датычыць да пачатку нашага стагодзьдзя і значыцца патрабуе цяпер канчатковых досьледаў, аб якіх нічога ня чуваць.

Шмат крыў пралілося каля сьценаў і вежаў моцнага Крычаўскага замку, паблізу якога даўгі час праходзіла мяжа Літвы з Маскоўшчынай. Асабліва ў 16-м стагодзьдзі, калі тут зь беларускае пінчалі быў забіты Маскоўскі ваявода Міхаіл Абразоў. Характэрна таму пастанова Варшаўскага Сойму з 1652 году, якой крычаўляне „за іхнія мужнасьць і адвагу” вызваліліся на 6 год ад дзяржаўных падаткаў. Тут-жа ў 1708 годзе перапраўляўся праз Сож швэдзкі кароль Карл 12-ты, а мясцовасьць, дзе пазьней часова затрымаўся із сваім войскам расейскі цар Пётра І-ы, пасля называлася Пятровым лугам.

Можа й не захавалася ў Крычаве старадаўняе касцёл, першым фундаатарам якога зьяўлялася вядомая каралева Бона, а здымак зь яго можна бачыць у „Геаграфіі Беларусі” незабытнага Аркадзя Смоліча, але яшчэ ў 30-х гадох ён існаваў. Затое дайшоў да нашых дзён манумэнтальны сьлед князя Пацёмкіна, колішняга гаспадары Крычаўскага староства, у якое ўваходзіла амаль уся ўсходняя частка Магілёўшчыны — ягоны палац.

Пацёмкін пабудоваў у Крычаве ў 1785 годзе суднаверф, хвабрыку вытворчасці палатніны для ветразяў і канатную мануфактуру. Суднаверф зьмяшчалася ў прывабным паводля сваёй архітэктуры будынку, цэнтр якога ўпрыгожвала вежа із шпілем, увенчаным мадэляй паруснага карабля, але гэтае прадпрыёмства з прычыны малаводзьдзя Са-

жу ў Крычаве неўзабаве закрылася, а ягоны будынак не ацалеў. Аднак мануфактура з хвабрыкай яшчэ даўгі час існавалі, уплыўшы навет на павільчэньне сьлябы лёну й канпель у Крычаўшчыне. І хоць із значнымі пераробкамі, але захавалася палац. Пасля Пацёмкіна ім валодалі Галынскія, якія ў 1812 годзе спрабавалі арганізаваць з тутэйшых дэбраахвотнікаў 20-тысячны легіён на дапамогу Напалеону.

Навет у гэтых паважных манаграфіях, як М. Кацара „Беларуская архітэктура” і У. Чантуры „Гісторыя архітэктуры Беларусі” чамусьці ня згадваецца пра палац Пацёмкіна ў Крычаве, хоць і ёсьць аб ім кароткае запемка ў Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, а між тым ён, як архітэктурны помнік, цалком заслугуе ўвагі дасьледнікаў і дзяржаўнае аховы. Пабудаваны ў 1778-87 гадох паводля праекту палкоўніка Нэфедзьева ў пляне манаграмы зь дзьвюх літараў „Е” і „П” — ад імя „Екатеріна” і прозьвішча „Потемкин” — ён меў больш за 60 залаў і пакояў, сумяшчаючы ў сабе рысы ранняга клсыцызму з элемэнтамі псеўдагатычнага стылю.

Дзьве вежы на парэднім фасадзе надаюць усяму будынку велічны выгляд. Пікава й ранейшая нутраная пляніроўка палацу. На абодвух ягоных паверхах былі вялікія круглыя залы, да якіх прылягалі дзьве простакутныя. На другім паверсе была спальня з прыгожай багатай лепкай і калёнамі. У студзені 1788 году ў ёй пачалацца царыца Кацярына Другая. І ў 50-х гадох нашага стагодзьдзя палац пасля барбарскага грунтоўнага пераплаваньня, што бадай знішчыла ягоны колішні інтэр’ер, саветчыкі прыстасавалі пад спальны корпус школы-інтэрнату імя Леніна.

І згадваючы мінулае старадаўнага беларускага Крычаву, ня можна прайсьці паўз найбольш істотнага ў ім — грознага народнага паўстаньня 1740-44 гадоў, што, дарэчы, знайшло бліскучы адбітак у паэме ўзвышэнца ўладзімера Дубоўкі „Крычаўская спакуса”. Абураныя тады

нялюдзкім эканамічным прыгнётам з боку купца Гдалія, якому князь Радзівіл аддаў на водкуп Крычаўскае староства, тутэйшыя мяшчане і сьляне — адвечныя кавалі й ратаі — аж чатыры гады змагаліся за тое, каб, кажучы словамі нашага нацыянальнага Прарока, „людзьмі звацца”, пакуль іх ня перамаглі жаўнеры.

Пачалася страшэнная расправа над пераможанымі. Як сьветчыць Андрэй Мэйяр у 2-м томе „Магілёўскае Старадаўніны”: „Увесь Крычаў тады быў заліты крывёю, расьтаўленыя па ўсіх вуліцах шыбеніцы й калы з пакаранымі празь некалькі дзён уяўлялі зь сябе жудаснае відовішча”. А як люта катавалі тут людзей, той-жа Мэйяр сьцьвярджае: „Луччыну ў серку абмачваюшы запальвалі й пад кіпцюры заганылі”. З правядзеньня паўстаньня Васіль Вашчыла ўцёк у Запароскую Сеч, а два іншыя — Іван Карпач і Васіль Вецер — былі карнікамі зашытыя ў мядзведзьскія скуры, а потым зацкаваныя сабакамі...

І хіба не заслугоўваюць гэтыя пакуты народу адпаведнага прыпаміну й годнага ўшанаваньня? Усё-ж, на жаль, ня зусім мае рацыю ўладзімер Дубоўка, калі піша:

Слаўныя дзеі твае не забыты,
Які і сыны твае, горад паўстанец,
Могілак іх не адначайлі пліты,
але шануе народная памяць”.

Апрача казённага помніку Леніну, ёсьць у Крычаве помнік на брацкай магіле падпольшчыкаў 2-ога сусьветнае вайны, але хочацца думаць, што менавіта тут на беразе Сожа, дзе гінулі на шыбеніцах і плахах нашыя продкі, калісьці ўстане, прывесчаны іхняму гораўнаму змаганьню, велічны помнік, на якім застыгнуць у бронзе, нібы на варце чалавецкае й нацыянальнае годнасьці, незабытныя крычаўляне Вашчыла, Карпач і Вецер.

Запалілі стары Крычаў,
Канцы запалілі...

Юрка Віцбіч

САКАВІКОВЫЯ УГОДКІ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ

(Працяг з 3-й бачыны)

НЬЮ БРАНСЬВІК

Беларусы Нью Брансвіку й акаліцаў урачыста адзначылі 56-я ўгодкі аднаўлення Незалежнасці Беларусі Актам 25 Сакавіка 1918 году. Дня 25 сакавіка дэлегацыя Беларусі ў Амэрыканскага Дэзінчанаўня ў Нью Джэрзі прыняў бурмістр гораду Нью Брансвіку Алдрэйдж В. Купэр і абвешчыў дзень 25 сакавіка Беларуска-Амэрыканскім Днём у Нью Брансвіку. Цэлы гэты дзень перад гарадзкой ратушай павяваў беларускі бел-чырвона-белы сьцяг побач з амэрыканскім сьцягам.

У нядзелю 31 сакавіка ў царкве Жыровіцкае Божае Маці ў Гайлэнд Парк быў адслужаны ўрачысты малебен за Беларускі народ. Пасля гэтага ў царкоўнай залі адбыўся ўрачысты сход, які адчыніў і вёў сп. Сяргей Гутырчык. Вельмі цікавы рэфэрат на тэму дня прачытала сп-ня Марыя Васілеўская. У ім былі насветлены гістарычныя падзеі, што прывялі да Акту 25 Сакавіка. З прывітаньнямі выступілі старшынні Аддзелу БАЗА ў Нью Джэрзі Р. Войтанка й старшыня Сэкрату Рады БНР у Нью Джэрзі В. Стома.

БЕЛАРУСКА-АЭРЫКАНСКАЕ АБ'ЕДНАНЬНЯ

Апрача сьвяткаваньня 56-х угодкаў Акту 25 Сакавіка, зладжанага Беларуска-Амэрыканскім Дэзінчанаўнем і Арганізацыяй Беларуска-Амэрыканскай Моладзі ў Вільтмор гатолі ў Нью Ёрку 24 сакавіка, тыдзень пазьней — 31 сакавіка было зладжанае сакавіковае сьвяткаваньне Беларуска-Амэрыканскім Аб'яднаньнем у Нью Ёрку. Урачыстасьць пачалася малебенам за Беларускі Народ у Беларускай Праваслаўнай Царкве сьв. Кірылы Тураўскага ў Рычмонд Гіл, які быў адпраўлены а. Сьвятаславам Каўшом і папярэджаны ягонаў прапаведзяў.

Пасля Божае Службы адразу-ж пачаўся ў царкоўнай залі ўрачысты сход прапаяньнем амэрыканскага гімну. Старшыня Беларуска-Амэрыканскага Аб'яднаньня ў Нью Ёрку К. Мярляк прадгату прывітаньня Кангрэсмена Даст. Джозэпа П. Адабо, які вельмі цёпла вітаў прысутных і наагул усіх Беларусаў зь Днём іхнае Дзяржаўнае Незалежнасьці ды пажадаў хуткага вызваленьня Беларусі спад расейска-савецкае няволі.

Пасля ўступнага слова і прывітаньня прысутных сп. К. Мярляком, рэфэрат на тэму дня прачытаў а. Сьвятаслаў Коўш. З прысутных гасьцей выступалі з прывітаньнямі: сп. Альбэрт Айсыл ад Фэдратцы Амэрыканцаў нямецкага паходжання, д-р В. Глязкоў — старшыня Казацкага Прадстаўніцтва за мяжой, д-р І. Дочэў — старшыня Баўгарскай Лігі Вызвалення і старшыня Амэрыканскіх Прыцеляў АБН, сп. Томас Дудрык ад Славакаў, сп. Мікола Чочны ад Украінскае Праваслаўнае Царквы.

Інж. Васіль Мельяновіч вітаў прысутных ад Беларусаў штату Мэрылэнд. Ён-жа прачытаў праклямацый пра абвешчаньне дня 25 са-

Матушка М. Васілеўская прачытала верш Алеся Гаруна „Ты мой брат, каго зваць Беларусам”.

Прыемнае ўражаньне пакінуў факт, што вучнямі Беларускай няздэльнай школы Альгедрам Кажурам, Лявонам Войтанкам, Антосям Сільвановічам і Міхасём Швэдам былі прачытаныя па чарзе прысьпаныя ўправе БАЗА праклямацый Губэрнатора штату Нью Джэрзі Брэндана Т. Бэрна і бурмістра гораду Нью Брансвік Алдрэйджа В. Купэра, выступленьні ў Кангрэсе ЗША Сэнатара Гарысона А. Вільямса й Кангрэсменаў Дамініка В. Даньельса, Эдварда Дж. Патэна, Чарльса В. Сэндмана.

Старшыня сьвяткаваньня С. Гутырчык прачытаў пісьмовыя прывітаньні ад старшыні Беларуска-Амэрыканскіх Вэтэранаў ген. Я. Сажыча, старшыні Аддзелу БАЗА ў Дэтройце Ю. Мазуры, старшыні Беларуска-Амэрыканскага Аб'яднаньня ў Нью Ёрку К. Мярляка.

Сход закончыўся прапаяньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Р. В.

кавіка Днём Незалежнасці Беларусі губэрнатарамі штатаў Нью Ёрку, Нью Джэзі і Канэктыкат. Пасля гэтага старшынём сходу былі прачытаныя прывітаньні ад Віцэ-Прэзыдэнта ЗША, сэнатара Дж. Бакей і сэнатара Дж. Джэвіта ды пералічаны іхныя сэнатары і кангрэсменаў ЗША, сэнатары штату і дэпутаты Асамблеі Нью Ёрку, а таксама ад розных іншанацыянальных і беларускіх арганізацыяў, што прыслалі прывітаньні.

Гэтым разам прысутныя мелі нагоду пабачыць і падзіўляць памастакку выкананыя сяброўкамі Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскае Моладзі ў Нью Ёрку беларускія народныя танцы, а таксама праслухаць дэкламацыю старшыні Галоўнае Управы гэтае арганізацыі Райсы Станкевіч.

Афіцыйная частка сходу была

закончаная беларускім нацыянальным гімнам „Мы выйдзем шчыльнымі радамі”.

Трэцідай часткай урачыстасьці быў банкет, у часе якога прадаўжаліся прамовы далей. На асаблівую ўвагу заслужваюць выступленьні інж. І. Касяка — старшыні Беларускага Кангрэсавага Камітэту й сп-ні Зіны Станкевіч, якія глыбока прамовіла да сэрца ўсіх прысутных.

Прысутныя

ЛЁНДАН

У нядзелю 24 сакавіка сёлета ў залі Беларускай школы імя сьв. Кірылы Тураўскага ў Лёндане адбылося ўрачыстае прывітаньне ў гонар 56-х угодкаў абвешчаньня незалежнасьці Беларусі. Была вялікая колькасць прысутных, сярод якіх пераважалі прадстаўнікі ад іхных паявольных камунізмам народаў ды запрашаныя ўплывовыя Ангельшчыны з акадэмічных і палітычных коштаў.

Прысутных гасьцей ад імя Беларусаў прывітаў сакратар ЗБВВ П. Навара. Наступным прамовцам быў сакратар Ангельска-Беларускага Таварыства сп. Гай дэ Пікарда. Ён прывітаў Беларусаў з урачыстым днём і пажадаў нам хутэйшга зьдзейсьненьня запісаных у Акце 25 Сакавіка ідэалаў — Вольнай і Незалежнай Беларусі. За гэтую ідэю быў паднесены тост усімі прысутнымі.

Пасля гэтага былі сяброўскія размовы і дыскусіі за багата застудленымі сталамі. Шмат якія госьці наведвалі Музей і Бібліятэку імя Францішка Скарыны і з вялікай увагай пазнаёміліся з іхнымі фондамі з галіны гісторыі й культуры беларускага народу.

На прывітаньні, апрача Беларусаў, былі Ангельцы, Эстонцы, Лятувісы, Латышы, Украінцы, Чэхі, Палякі, Альбанцы, Вьетнамцы і Кітайцы. Урачыстасьць была зарганізаваная Галоўнай Управай Згуртаваньня Беларусаў у Вялікай Брытаніі й ягонь Лёнданскім Аддзелам.

Лёнданскі

(Заканчэньне на 5-ай бачыне)

МАДЭСТ НОРЫК

неспадзявана адыйшоў на вечны супачынак 5 сакавіка сёлета на 82-ім годзе жыцьця. Паходзіў з Наваградчыны. Нарадзіўся ў сялянскай сям'і. У цяжкіх абставінах здабываў асьвету настаўнікам. Падчас польскай акупацыі, заміж прапанаваў працы настаўніка ў глыбіні Польшчы, застаўся на малой гаспадарцы ўдома на Беларусі.

Астаўшыся на гаспадарцы, аддаў усе свае сілы й веды, каб палепшыць долю беларускага селяніна як у сэнсе эканамічнага, гэтак і культурна-нацыянальнага жыцьця. Прыймаў актыўны ўдзел у працы гэтых арганізацыяў, які аб'ядналі гаспадароў і гаспадыняў, малачарні, пажарная каманда. Асабліва спрычыніўся да прысьвечаньня ўвядзеньня хутароў у сваёй вёсцы.

Вялікія заслугі ягоньня былі ў культурным жыцьці: ён арганізаваў хор царкоўны, а тады сьвеціць, стварыў тэатральную трупку, якая за час свайго існаваньня паставіла амаль усе тагачасныя беларускія п'есы.

Падчас апошняй вайны працаваў настаўнікам. Мадэст быў чалавекам асаблівым і стойкім у сваіх пагядах, адданым у сваёй працы, бязмежна ахвярным, цёплым у дачыненьні зь людзьмі.

Шмат тых, каму давялося яго пазнаць, прыйшло праводзіць яго ў вапінныя падарожжа. Пахаваны 9 сакавіка на Беларуска-магіліну ў Іст Брансвіку. Глыбокая памяць аб ім застаецца як у радні, гэтак і ў прыцеляў.

Ф. Р.

СВЯТОЙ

ПАМЯЦІ

КАСТУСЬ НОВІК

народжаны 19 сакавіка 1914 году ў вёсцы Дамасканавічы Клецкага раёну Баранавіцкай вобласці, адыйшоў на вечны супачынак 9 сакавіка 1974 г. у Чыкага й пахаваны на праваслаўным магіліку Эльмвуд, пра што з глыбокім сумам наведмляюць:

Управа Беларускай Праваслаўнай Царквы Сьвятога Юрыя
Управа Беларуска-Амэрыканскай Нацыянальнай Рады ў Чыкага.

КАСТУСЬ НОВІК

Кастуць Новік нарадзіўся 19 сакавіка 1914 г. у вёсцы Дамасканавічы Клецкага раёну Баранавіцкай вобласці. Памёр пасля кароткай хваробы 9 сакавіка 1974 ў Чыкага, прывітаньні сьвятых тайны.

Цела Нябожчыка спачывала ў пахароннай капліцы Музыкі ад 9 да 12 сакавіка. Па ім адпраўляў папыхіды а. Алег, настаяцель Беларускага Праваслаўнага Прыходу Сьв. Юрыя. На разьвітаньне зь ім прыйшлі ўсе Беларусы Чыкага, шмат Украінцаў, Казакаў, Палякаў, роджаных Амэрыканцаў. Капліца была запоўненая вянками ад беларускіх арганізацыяў Чыкага і сяброў. Асабліва вядзьяліся два вянкі: колераў беларускага нацыянальнага сьцягу ад брата Анатоля й сябры Міколы Новіка.

Труна Нябожчыка, пакрытая бел-чырвона-белым сьцягам, 12 сакавіка была перанесеная ягоньні грамадзкімі супрацоўнікамі В. Пунтусам, М. Латушкінам і ягоньні шваграмі Пілецкімі й Ільчуком у царкву Сьв. Юрыя, дзе была адслужаная паніхіда й адпаваньне. Пасля гэтага цела Нябожчыка было пахаванае на праваслаўным магіліку ў Эльмвуд. Разьвітаньную прамову сказаў ягонь аднадумец і даўгагадовы супрацоўнік на беларускай нівэ Мікола Латушкін. У сваёй прамове ён прыгадаў, што сьв. пам. Кастуся Новік ціраз выбіраўся старшынём БАНРады ў Чыкага, старшынём Управы Беларускай Праваслаўнай Царквы Сьв. Юрыя. Маючы адпаведную асьвету, ён заўсёды быў першым у авангардзе беларускага арганізаванага жыцьця.

Пасля пахаваньня адбылася памінальная вячэра. Пра жыцьцё й нацыянальную дзейнасьць Нябожчы-

ка гаварылі а. Крэсьцюк — настаяцель Украінскай Сафіяўскай царквы ў Чыкага, старэйшы сябра Нябожчыка ішчэ зь Беларусі В. Пунтус, а. Алег, сп. В. Пунтус прыгадаў у сваіх успамінах, як падчас мінулай вайны, працуючы як старшыня ўгавы гораду Клецка, Кастуць Новік страціў ад усходняга акупанта забіты амаль усю бацькоўскую сям'ю й жонку, а заходні акупант Беларусі — гітлераўцы запрапорылі яго ў лягэр сьмерці ў Калдычэве.

Сьпі спакойна наш незабыўны Црацаўнік і Змагар!

М. Латушкін

Зоя й Мікола Латушкін ізь сям'ёй выказваюць сваё глыбокае спачуваньне й непамерны жалё жонцы памерлага 19 сакавіка сёлета ў Чыкага Косці Новіка — Таццяне, сыну Жоржу із жонкай Вольгай, брату Анатолю ізь сям'ёй і ўсім Ягоньнім родзічам.

Сьвятой Памяці Аляксандар Фурсэвіч

21 сакавіка сёлета адбыліся пахаваньні сьв. пам. Аляксандра Фурсэвіча, які на 63-ім годзе жыцьця адыйшоў на вечны супачынак 15 сакавіка ў шпіталі ў Галіфаксе ў Ангельшчыне. Нябожчык, будучы хворым на рака, мучыўся ад даўжэйшага ўжо часу. Пахаронную Божае Службу выканаў прат. а. Янка Абабурка, на якой было шмат прысутных сяброў і знаёмых памерлага. Сьв. пам. Аляксандар Фурсэвіч быў родам з Наваградчыны. Хай лёгкай будзе яму чужая зямелька!

Янка Калбаса

"ЗАКРЫВАУЛЕНАЕ СОНЦА" РАМАН КАСТУСЯ АКУЛЫ

Перад намі выдадзены сёлета ў выдавецтве Клубу „Пагоня” ў Тароньце чародны раман Кастуся Акулы „Закрываўленае сонца”, як другая кніга трылёгіі „Гараватка”.

Кастусь Акула, здольны і таленавіты беларускі пісьменьнік на Захадзе, стаўся шырока ведамы беларускаму чытачу вялікай дакумантальна-мэмуарнай аповесьцяй „Змагарныя дарогі”, што выйшла ў 1962 годзе ў Мюнхэне, а таксама й чытачу англамоўнаму выдадзенай у 1968 годзе ў Тароньце — Нью Ёрку аповесьцяй у ангельскай мове „Tomorrow is Yesterday — Заўтрашняе ўчора”.

Тэма першае кнігі трылёгіі „Гараватка” — рамана „Дзярлівай птушка”, што выйшла ў Тароньце ў 1965 годзе, доля, дакладней надзюла беларускага народу ў Заходняй Беларусі пад Польшчай напярэдадні Другое сусьветнае вайны. У ёй выведзеныя персанажы і разгортнутыя падзеі, што, як кажа аўтар у прадмове да „Дзярлівай птушкі”, „адно пачынаюць расьці. Выпылюць яны наверх і ўзбуваюць ці, як кажа народ — вырастаць ім рогі — калі працавітыя й багалоўныя нашы людзі апынуцца пад „роднапартыйнай уладай” ці пазьней ішчэ пад ботам „гэрэнфольку”.

Значыцца, у другой кнізе „Гараваткі” — „Закрываўленае сонца” ход пра долю Заходняе Беларусі ў бабаставінах савецкае ўлады ў 1939-41 гадох, а ў трэцідай, над якой пісьменьнік працуе цяпер — пад пільскай уражскай акупацыяй. Пра цэласць сваёй творчай задумкі й ейную ідэйную скіраванасьць аўтар у згадаў сваёй прадмове піша: „Працэс падсяканьня чужнікамі народных кароньняў, устойлівасьць і рост гэтых кароньняў, цяжкое змаганьне з чужой навадай — тэма вялікая, удзячная й цікавая. Яна даўно кліча да працоўнага варштату творцаў беларускай культуры. „Гараватка” — гэта сьціплая спроба адлюстраваньня кароткага, але як-жа бурліва-жахлівага адрэзку нашае гісторыі”.

Трылогія „Гараватка”, паводля напісаных дзвюх першых ейных частак і задумкі часткі трэцяе, носіць характар нацыянальнай эпапэі, а кажная з ейных частак-кнігаў, што адлюстроўвае асобны перыяд гэтага „адрэзку нашае гісторыі”, у сюжэтна-кампазыцыйным сэнсе становіць закружоную цэласць.

Падзеі амаль трыццаціпятигадовай даўнасьці, якія перажывала Заходняя Беларусь, калі Саветы ў верасні 1939 году „падалі ёй братнюю

руку” й „вызвалілі” яе, як гіранічна тады выражаліся ейныя жыжары, ад тых мінімальнах даброўтаў, што мела яна навет пры Польшчы, сьнянны ўжо зацёрліся ў памяці навет у навочных сьветкаў гоньх падзеяў. Вось-жа раман „Закрываўленае сонца” зырка ўзнаўляе ў нашай памяці ўсю ўдупліваю маральную атмасфэру й бязвыжадную жахлівасьць гоньх падзеяў. Паказаныя ў „Закрываўленым сонцы” злыбеды аўтар перажываў асабіста ў гадох сваёй маладоьці на Дзісьненшчыне, дзе ў вёсцы Літоўка й наваколылі ды ў раённым гарадку Галі разгортаецца дзея раману. У сувязі з гэтым усе факты й выпадкі, апісаньня ў рамане, адно сваім вобразным ладам зьяўляюцца прадуктам творчае фантазіі пісьменьніка. Затое сваім канкрэтным зместам яны жыццём узятны з тагачаснай рэчаіснасьці.

Гэтак, прыкладам, адзін з галоўных персанажаў раману селянін-бядняк Пракоп Бахмач гэтак выражаецца пра новыя парадкі: „Далучыны дажыліся!... Бяз солы еш... Што гэта робіцца?”. А ягоны старэйшы сын Мікола дадае да сказа-нага бацькам: „Учора чуў я на рынку ў Галях, як адзін чалавек са Слабады расказваў, як у іх сяло адзін блорус із таго боку праходам быў... Дык расказваў, што мы ішчэ бяды ні відзілі. У іх народ даўно пра мяса забываўся, на самым посьным крупніку й бульбе марнеіць.

Калхозы ўсіх у лапці абудлі... Людзі настрашаныя такія, што цяпер чалавек баіцца роту адчыніць, навет наракаць заблыліся”.

У дэка свайго рамана аўтар уда-ла ўплёў процьму характэрных і тыповых для гэтага часу фактаў і выпадкаў, якія спачатку бянэжылі й насцьяржэвалі разважлівых сялянаў, а паслей, калі з ходам часу зьяўляліся штораз новыя несамавітыя сваёй недарэчнасьці факты, выклікалі горкае расчараваньне, будзілі жах і трывогу. Аўтар не забываў навет прыгадаць, здавалася-б, дробнае, але як-жа вымоўнае для савецкага жыцьця гэтага часу дэталі, што, як кажа ён, „зусім у новым значэньні атайбавалася слова „даюць” і выціснула нармальна ўжыванае слова „прадаюць”.

Сярод змрочаных і трывожных зьяваў жыцьця ўсьміхнулася нявымоўнай радасьцяў даўно вымраеная ў сялянскай душы зьява, што засла-ніла сабой усе нягоды й трывогі. Гэта — надзяленьне малазямельных і беззямельных сялянаў зямлёю, адабранай ад паноў і асаднікаў. Вось якое значаньне меў для малазямельнага селяніна атрыманы ім кусок зямлі:

„Каторыя з вас ведалі Пракопа Бахмача ў ішчыны часы, — прыбітага, згорбленага, церпячага, — не пазналі-б у гэну травенскую раніцу, калі зь сяўнёй на грудзях новую ніву сеяў. Ніва, як вам ужо ведама,

некалі ліпавіцкаму пану належала, а пры падзеле зямлі Бахмачу трапіла.

Павольна і ўрачыста ступаў па чорнай раллі Янукоў бацька, буйнае, пазычанае ў Сявёнькі зерне жменьй рассыпаў. І крок памяркоўны, і рукі размах налева й направа, і сама постаць цяпер выпрастаная, і гаспадарлівыя вочы, здавалася, за кожным зярняткам сачылі. Гэтак сьбіт Пракоп, спадзяваньнямі на лепшае перапоўнены, ажыў, узду-жаў і, быццам вясна навокал, сокамі наліваўся”.

Апрача прыведзенай вышэй, у рамане ішчэ тры гэтыя мясьціны пра духовае перадажджэньне Пракопа, што стаўся паўнацэнным гаспадаром собскае зямлі. І ўсе гэтыя мясьціны, напісаныя з глыбокім веданьнем і разуменьнем сялянскай душы, найлепшыя ў цэлым рамане.

Але радасць з атрыманае зямлі хутка абярнулася для ейных собсьнікаў пракляцьцем. Налажылі гэтыя высокія падаткі на зямлю, прымусілі здаваць натураль гэтак званыя дзяржаўныя нарыхтоўкі — збожжам, ад кажнае каровы, сыўнін, авечкі й гусі — мясам, ад кураў — яйкамі, а на собсьніку коней на-лажылі непасільны абавязак выво-зіць для дзяржаўных патрэбаў лес, каменны й пясок для будовы дарог, што ніводная гаспадарка ня ў стане была справіцца з новымі абавязкамі. Не заставаўся нічога іншага.

ЗЬЕЗД БАПЦ У ВЯЛКАБРЫТАНІ

16 сакавіка сёлета адбыўся Агульны Зьезд Вернікаў Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы ў Вялікабрытаніі. Зьезд праходзіў у царкоўнай залі паравялічнай царквы Жыровіцкае Божае Маці ў Манчэстары. За памыснасьць Зьезду прат. а. Янка Абабурка й а. Янка Пякарскі адправілі адмысловы малебен. Зьезд адчыніў старшыня Рады БАПЦ Б. Кляйноў. У прэзідыюм Зьезду былі выбраныя сп. Хв. Кажаневіч — старшыня й сп. М. Яскевіч — сакратар, а ганаровымі сябрамі прэзідыюму а. Я. Абабурка, а. Я. Пякарскі ды матушкі Кацярына й Аляксандра. Былі зачытаны старшынём Зьезду наступныя прывітаньні: ад Перша-

гераха БАПЦ Мітрапаліта Андрэя, ад старшыні Рады БНР д-ра В. Жук-Грышкевіча, ад сакратара Кансысторыі БАПЦ прат. В. Кендзіша, ад сакратара мясцовага Адзелу ЗБВВ М. Яскевіча. Ад Галоўнае Управы ЗБВВ вітаў ейны старшыня Я. Міхалюк асабіста. Справаздачу зь дзейнасьці Рады БАПЦ здаў сп. Янка Калбаса, у якой зьвярнула прадставіў ня толькі дасягненьні, але й цяжкасьці з розных незалежных прычынаў. Справаздачы з паравялічных камітэтаў прадставілі: ад Брадфарду — сп. А. Лемяшонак, ад Манчэстару — сп. Хв. Кажаневіч і П. Шырковіскі, ад Лёндану — сп. Я. Міхалюк, ад Бірмінгэму — а. Я. Пякарскі, ад Но-

тынгэму — пісьмова сп. М. Пятрукоўскі.

З усіх справаздачаў вынікала, што была праведзеная вялікая праца на рэлігійнай ніве, а найважнейшае тое, што была набытая свая царква ў Манчэстары з агульным грашовым абаротам каля 5.000 фунтаў. На прапанову старшыні Зьезд даў уступаючай Радзе абсалютарыюм.

У склад новай Рады БАПЦарквы ўвайшлі: прат. а. Янка Абабурка — старшыня, а. Янка Пякарскі — першы заступнік старшыні, сп. Хв. Кажаневіч — другі заступнік старшыні, сп. Я. Калбаса — сакратар, сп. П. Шырковіскі — заступнік сакратара, сп. Ул. Гінько — скарбнік.

Хацелася-б пажадаць як найбольшых поспехаў новавыбранай Радзе, бо, згодна із статутам, ёсць вялікія магчымасьці для разьвіцьця БАПЦ у Ангельшчыне. Зьезд прайшоў у мілай сяброўскай атмасфэры пры вялікім удзеле вернікаў. Пасля закрыцьця Зьезду, адбылося скромнае прыняцьцё, добра падрыхтаванае дзякуючы нашым жанчынам.

М. Стаўніскі

РАЗЬВІТАНЬНЕ ЗЬ ДЗЬВІНОЙ

Прывітаю Юрку Віцебчу

Забраны новым акупантам
Мой родны Віцебск на Дзьвіне;
Каб не паласці ў рукі катом,
Зь ім разлучацца трэба мне.

Каля ракі пагодным ранкам
Стаю, заглыблены ў тугу;
Як быццам зь вернаю каханкай,
Зь Дзьвіной расстацца не магу.

Куды нясеш ты свае воды,
Туды і я падамся ўдалы;
Як ты чароўная заўсёды!
Ох, мне цябе пакінуць жалю.

Сьляза сьцякае за сьлязою
Ад пераліву пачуцьця.
Прайшлі над любою ракою
Гады найлепшага жыцьця!

Я тут радзіўся. Тут зьвінелі
Мае ў дзяцінстве галаскі;
Тут бесклапотна праяццелі
Мае юнацкія гадкі.

Я тут узрос. Рачныя хвалі
Князьёўны Віцебскай Дзьвіны
Мяне ўдзень мылі, паласкалі,
А ўночы дзіўныя шапталі
Легэнды нашай даўніны.

САКАВІКОВЫЯ УГОДКІ У ВОЛЬНЫМ СЬВЕЦЕ

(Заканчэньне з 4-ай бачыны)

БРАДФАРД

На ўгодкі абвешчання незалежнасьці Беларусі адбылася 24 сакавіка ў залі Беларускага Грамадзкага Дому ў Брадфардзе (Ангельшчына) ўрачыстая Божа Служба, якую адправіў прыбылы з Манчэстару настаіцель БАПЦ у Вялікай Брытаніі а. Янка Абабурка.

Пасьля Божае Службы сакратар Рады БАПЦ на Вялікабрытанію Янка Калбаса зрабіў даклад на тэму „Беларусы ў змаганні за незалежнасьць”. Хвілінай цішыні была ўшанаваная памяць лепшых сыноў Беларусі, што змагаліся за ідэю Акту 25 Сакавіка. Сход закончыўся прапаньнем беларускага нацыянальнага гімну.

Стараньнем Управы Беларускага Грамадзкага Клюб „Сакавік” пры супрацоўніцтве спадарства Марыі й Хведара Лемяшонкаў было зладжанае сяброўскае прыняцьцё для прысутных і гасьцей. Сакратар Управы Клюб Янка Калбаса, адчыняючы бяседу, зьвярнуўся з гарачым заклікам, каб, як і ў часе іншых нагодаў, гэтак і цяпер прыйшлі зь фінансавай дапамогай для нашых нацыянальных, царкоўных і выдавецкіх патрэбаў. Былі сабраныя ахвяры на „Дар Сакавіка”, на БАПЦ і на газэту „Беларус”. Прат. а. Я. Абабурку быў уручаны чэк на 50 фунтаў для БАПЦ ад Клубу

„Сакавік”. Адначасна Клюб „Сакавік” ахвяраваў суму 50 фунтаў для газэты „Беларус”.

Прысутныя на бяседзе мелі нагоду праслухаць з магнітафоннай стужкі мантаж, што калісьці быў перададзены радзімам „Свабода” на Бацькаўшчыну. Усе прысутныя сталіся моцна ўсхваляваныя святкаваньнем. Аднак былі й заўвагі, што сёлета было атрыманае толькі адно сакавіковае прывітаньне ад старшыні Галоўнае Управы Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскае Моладзі Раі Станкевіч з Амэрыкі, а больш ад нікога, а дзеля гэтага й ставім: ?

Янка Крушына

У БЕЛАРУСКІМ КЛЮБЕ „САКАВІК”

У суботу 23 сакавіка сябры Беларускага Грамадзкага Клубу „Сакавік” у Брадфардзе мелі гонар прыймаць гасьцей ад іншых нацыянальнасьцяў з нагоды 56-х ўгодкаў абвешчання дзяржаўнай незалежнасьці Беларусі. Падчас прыняцьця наймалодшае векам дзяўчынка Юліяна Калбаса прышпільвала прысутным бел-чырвона-белыя нагрудныя сьцяжкі, за што ў скарбонку даваліся ахвяры на „Дар Сакавіка”.

МАНЧЭСТАР

У нядзелю 31 сакавіка беларуская калёнія ў Манчэстары (Ангельшчына) годна адзначыла 56-я ўгодкі абвешчання дзяржаўнае незалежнасьці Беларусі Народнае Рэспублікі.

Пасьля звычайнае Божае Службы ў мясцовай БАПЦаркве Жыровіцкае Божае Маці прат. а. Янка Абабурка адправіў адмысловы ўрачысты малебен. Пасьля гэтага ў царкоўнай залі адбыўся ўрачысты сход, які адчыніў і прачытаў прынагодны даклад стаціяны мясцовага Адзелу ЗБВВ Хв. Кажаневіч. Сакратар Адзелу ЗБВВ М. Яскевіч прачытаў прывітаньні: ад старшыні Галоўнай Управы

ЗБВВ Я. Міхалюка, старшыні Галоўнай Управы Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскай Моладзі Раі Станкевіч, ад кіраўніка Беларускага Вызвольнага Фронту Я. Бунчука.

Удзельнікаў глыбака ўсхвалявалі прывітаньні, у якіх выказвалася моцная вера ў дасягненьне вольнасьці й незалежнасьці беларускага народу. Сьвяткаваньне закончылася прапаньнем беларускага нацыянальнага гімну. Наапошку адбыўся сьціплы пачастунак, зрынтаваны нашымі жанчынамі, за што належыцца ім шчырае дзякуй.

М. Стаўніскі

БЕЛАРУСКАЯ ШКОЛА Ў НЬЮ БРАНСЬВІКУ

Ялінка ў Гайлэнд Парку — Фото: А. Дубяга

Сёлета актыўна працуе ў Нью Брансвіку Беларуска-американская школа. Алякуецца школай Бацькоўскі Камітэт у складзе П. Кажуры, сп-ні М. Дубягі й В. Русака. У школе вучаць: а. Аляксандар, В. Русак, сп-ні Ж. Дубяга, А. Луніччык і А. Лысюк. У школе тры вучнёўскія групы: старэйшая, якая налічвае 10 вучняў, і дзьве малодшыя групы, якія маюць каля дваццаці вучняў. У старэйшай клясе вучаць рэлігію ў беларускай мове, а ў малодшых групах — рэлігію, пачаткі беларускай мовы, сьпэвы й народныя танцы. Сярод вучняў ёсць здольныя шахматысты, скаўты, музыкі й спартоўцы. Старэйшыя вучні зьяўляюцца актыўнымі сябрамі Арганізацыі Беларуска-Амэрыканскай Моладзі й прыймаюць удзел у танцавальным

гуртку моладзі. Яны прыслугоўваюць у царкве й дапамагаюць ува ўсіх беларускіх імпрэзах. Малодшыя вучні стараюцца не адстаць ад сваіх старэйшых сяброў.

У гэтым годзе вельмі ўдала была наладжаная ялінка для вучняў школы ды наагул дзяцей з нашага асяродку. На праграму ялінкі складаліся: мастацкая праграма, калядкі, „Дзед Мароз” і пачастунак для дзяцей. На ялінцы было каля паўсотні дзяцей і гэтулькі-ж дарослых.

На наступны год плянуецца палепшаньне школы: будзе разьдзеленае памешканьне на паасобныя клясы. Спадзяёмся, што будзе больш настаўнікаў і вучняў.

Р. В.

як адракацца ад зямлі й гаспадаркі ды йсьці ў класы, агітацыя за якія якраз пачалася. Але не зваяжочы на нішто, застаючыся глухімі на абшчакі агітатараў, што ў калгасы людзі зажываць радасным і зможным жыцьцём, сяляне ўсё яшчэ не здаваліся. Наўзверх усяго, пачаліся частыя арышты ні ў чым нявінаватых людзей ды масавыя вывазы ў Сібір. Агульную сытуацыю ў Заходняй Беларусі напярэдадні нямецка-савецкай вайны аўтар трыпападагульняе наступнымі словамі:

„Панавала немач і роспач. Сьціскаліся злосна зубы, бездапаможна ў малітвах да Бога складаліся далоні. Влудзіў сялянскі зрок на пагвалчаных нівах і млілі ногі ў чэргах перада дзяржаўнымі крамамі. Чужнік-гвалтаўнік рукамі „ваінствующих бязбожнікаў” зачыняў сьвятыні, ськідаў зь вежаў крыжы. Разбураліся адвечныя асновы. Што прыйдзе заўтра? — Ніхай хоць чорт прыдзіць, абы пірамена, абы лепі было жыць, — гаварылі ў роспачы людзі”.

Падзеі й выпадкі ў жыцці беларускае вёскі ў вадставінах савецкае акупацыі разгортаюцца ў рамане не спакойнай эпічнай плыняй пры нэўтральнай да іх пазыцыі аўтара, як аб’ектыўнага назіральніка. Наадварот, аўтар выступае із словамі глыбокага абурэньня й асуджэньня віноўнікаў народнага гора, часта бічуче іх зьдэлівай гіроніяй і вострай

сатырай. Адсюль у рамане шмат публіцыстычнага патасу, які ў іншых выпадках звычайна адбіваецца адмоўна на мастацкай якасьці твору. Але ў рамане „Закрываўленае сонца” публіцыстычны элемэнт, будучы шчырым голасам перажытага народу. Сьвяткаваньне закончылася прапаньнем беларускага нацыянальнага гімну. Наапошку адбыўся сьціплы пачастунак, зрынтаваны нашымі жанчынамі, за што належыцца ім шчырае дзякуй.

Важны мастацкі кампанэнт эпічнага твору, асабліва калі ягонае дзея адбіваецца на вёсцы, становяць намайяваньні ў ім пэйзажы, вобразы й зьявы прыроды. Кастусь Акула аказаўся ў сваім рамане здольным прыродапісьнікам. Вобразы й зьявы асабліва зімовае прыроды ў ягоным рамане вызначаюцца плястычнасьцю, разгорнутымі цікавымі асацыяцыямі, эмацыянальнай напоўненасьцю. На карысьць мастацкай якасьці твору працуюць і асаблівае народнае мовы Дзісьненшчыны ў вуснах вясковых персанажаў. Наагул добрая, зь назначанымі выніткамі чыстая ды карысна захаваная характэрнымі народнымі выразамі аўтарская мова рамана. Адно застаецца пажадаць аўтару ўсё-ж адмовіцца ад накінутага расейскай мовай злучніка „са”, хоць і ўзаконенага моўнай практыкай у БССР, але для беларускага вуха прыкрага, ды заміж яго, ужываць злучніка „із”.

Аўтару ўдаліся й персанажы твору, зь якіх асабліва поўным і глы-

бокім духовым профілем прадставілены Пракоп Бахмач. Удумлівы й дапытлівы ягоны малодшы сын Янук, які, здаецца, прадэстынуецца аўтарам на галоўнага героя трыццатой кнігі трылёгіі. Вельмі каларытна намайяваны Сявёнька, прызваны Амэрыканцам. Асабліва-ж прыгожым персанажам выступае ўзгадаваная ў бядзе й нястачах гарэзілавая дзяўчынка Дуля Макатушкіна. Вось якімі хваробамі малое яе пісьменьнік:

„З глыбіні раньняга дзяцінства вынырала малое, хужое, затуканае, карэлае дзяўчо, зь якога зьдэкаваліся іншыя дзеці і якое ўсім па дарозе замінала. Цяжка было верыць, што быццам наўсуперак і на злосьць усім „лепшым” яно вырасла-ўзбуццела і расьцвіло цудоўным васільком”.

Ня ведаць зь якой прычыны, аўтар усё-ж моцна пакрыўдзіў гэтую вясковую прыгажуню з васільковымі вачыма, надзіліўшы яе чужым вясковым маладой дзяўчыне, звычайна сьціплай і сарамяжлівай, жыццёвымі інстынктамі. Гэтак, прыкладам, у любоўнай сцэне на камяніне, захапляючыся ейнымі вачыма-васількамі, што „туманам зацягнула”, Янук робіць гэткае вульгарнае прыраўнаньне: „Ці ні такія вочы былі ў каровы, калі ёй пабегаць прырупіла?” А ў сцэне на лясной палянцы, якой канчаецца раман, Дуля, апыніўшыся ў Януко-

вых абдымках, як кажа аўтар, „Яна павяла Янукову руку пад сукенку й зноў прагна прыліпла да ягоных вуснаў”. Падобных вульгарных сцэнаў і словаў, што выклікаюць толькі пачуцьцё нясмаку, у рамане шмат і ня толькі ў дачыньні да Дулі. Няпрыемна рэжаць вуха вельмі часта ўжываньня пераважна ў сексуальным значаньні палінізмы „паднечаньне” і „паднечаньні” і ў тым-жа сонсье ўжываньня, хоць і радзей, словы беларускай „юр” і „юрлівы”. А можа гэта зьява супэрмадэрнага густу чужога й незразумелага аўтару і тых радкоў?

Дый само заканчэньне твору гэтай „юрлівай” і „паднечанай” сцэнай між Януком і Дуняй проста здзіўляе: гэткае заканчэньне адно бянтэжыць чытача й адводзіць ягоную ўвагу ад асноўнай праблемы твору. Куды большы быў-бы ідэяны й мастацкі эфэкт, калі-б гэтай сцэны ня было ўсёім, а свой твор аўтар закончыў трагічнай сцэнай самагубства Сявёнькі, або яшчэ лепш — толькішто зачытаным абавальваньнем усіх тых злыбедаў, што прынесла жыхаром Заходняе Беларускае савецкае ўлада.

Але згаданыя пралікі — зьява ўсё-ж другарадная. Пастаўленае перад сабой асноўнае заданьне — адлюстраваньне ў мастацкіх вобразках „працэс падсяканьня чужнікам нашых народных карэньняў, устойлівасьць і рост гэтых карэньняў”, як

Тут летам кажнае нядзелі
Адданы быў у палон чаўна.
Як быццам маці ў пасьцелі,
Мяне люляла так Дзьвіна...

Дзьвіна! Дзьвіна! Ты ў час вясновы
Бунтарнай, гнеўнаю была:
Ламала цяжкія аковы
І з злосным скрыгатам цякла.

Бурлілі, пеніліся воды,
Гуляў, раскочваўся разьліў!...
Ты часам шмат рабіла шкоды,
А я... у захапленні быў.

Я знаў — адплачваеш за здзекі
Тым, што імкнуцца пакарыць...
Ах! Помсту чынаць навет рэкі,
А пра людзей што й гаварыць!

За непакорную стыхію
Люблю я родную раку.
Ты не скарылася Батьку, —
Ня скорышся й большавіку!

Падзяку шчырую ад сэрца
Табе я вынесці гатоў.
Што змыла з краю лютых Немцаў,
Французаў, Швэдаў, Палякоў.

Дзьвіна! Дзьвіна! Цябе ўмяляю:
Зь няволі вызвалі людзей, —
І Маскалёў змыў з майго краю,
Як змыла навалач раней.

Бывай, Дзьвіна! Я расстаяю,
Бо ўжо чуваць варожы рух...
Але Радзімы не зракуся,
Я да цябе назад вярнуся,
Ня сам, — дык мой вандроўны дух.

Сябра

1944 — 1974

ВЕРШІ З БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

Ніжэй змяшчаем вершы, напісаны беларускім паэтам на Бацькаўшчыне й перасланы на Запад.

Лёт памечаны сэрцам,
Накрэсьленыя словам,
Не шляхамі пакоры,
А сьцежкамі багоў.
Калі падымаць,
Дык з марам ўзровень,
Калі ападаць,
Дык на землі дзядоў!
Калі гаманіць,
Дык ня разам з грачамі,
Калі расьпіваць,
Дык ня воду, а мёд,
Сеяць любоў,
Браць жыцьцё без адчаю,
А голаў злажыць,
Дык злажыць за Народ!
Адна толькі праўда:
Зямля і Радзіма,
Адна толькі вера:
Ў высокі палёт,
Адна толькі Маці,
Што нас нарадзіла,
Інакшай ня знае,
Ня хоча наш род!

Чытайце, выпісвайце,
папырайце газэту Беларускаў
у Вольным Сьвеце
„БЕЛАРУС”

Ст. Станкевіч

ШТО ЧУВАЦЬ?

Пра пераслед беларускае каталіцкае герархіі на Беларусі пішаца ў васьмым нумары падпольнага выдання ў Ліцье „Хроніка Літоўскае Каталіцкае Царквы“. Пра выхад новага нумару „Хронікі“ падала амэрыканская газэта „Крышчэн Саенс Монітор“ за 2. IV. 74. „Беларусь, — з жыхарствам каля 10 міліёнаў, — паясьніла газэта, — мае шмат рыма-каталікоў“. У тым-жа нумары газэты пішаца пра тое, што, паводля навейшых эмігрантаў з Савецкага Саюзу, у СССР расьце супраціў рэжыму з боку розных рэлігійных групаў.

На Беларусі цяпер „вельмі модна насіць крыжыкі замест медальёнаў“. Пра гэта даведваемся зь ліста ў рэдакцыю камсамольскае газэты „Чырвоная Зьмена“ (4. IV. 74) дапішчыцы Жаны Шалаевае з Горадзенскага раёну:

„Дарагая рэдакцыя! Неяк я ўбачыла ў сваёй школьнай сяброўкі Веры маленькі латунны крыжык.

— Ты што, у Бога стала верыць, ці што? — запыталася я.

— Дзівачка. Зараз вельмі модна насіць крыжыкі замест медальёнаў, — адказала яна. І дадала, што недзе чула, быццам крыжыкі ня звязаныя зь верай у Бога“.

Рэдакцыя газэты паслала ліст Жаны на пракамэнтаваньне яго аспіранту Беларускага Дзяржаўнага ўнівэрсытэту Фядосіку. Свой камэнтар Фядосік пачынае пацьверджаньнем таго, што каяцца ў лісьце: „Іншы раз, — піша ён,—можна ўбачыць юнакоў і дзяўчат, якія зь незалежным выглядам носяць маленькі крыжык“.

На Горадзеншчыне штогодую адзначаюць рэлігійнае свята святаго Юзафа, у якім бяруць удзел і камсамольцы і партыйнае начальства, як гэта пацьвердзіла газэта „Советская Белоруссия“ (4. IV. 74). Газэта спрабавала здыскрэдытаваць гэтую рэлігійную традыцыю тым, што людзі, бач, напіваюцца ў святачны дзень ды трапляюць у бойкі і аўтамабільныя катастрофы.

У Будславе ў роднай сваёй хаце памерла 14 лютага сёлета Паўліна Мядзёлка, актыўная беларуская дзяўчка, што першая ў 1913 г. выканала ролю Паўлінкі ў вадняйменнай камэдзі Янкі Купалы. Імём акторкі Купала й назваў сваю п’есу. Паўліна Мядзёлка, як падае Беларускай Савецкай Энцыклапедыі, нарадзілася 31. 8. 1893 г. Яна выконвала шэраг роляў у тэатральных паказах беларускіх п’есаў, стварыла харавыя й драматычныя гурткі ў Дзвінскай беларускай гімназіі (1922-25), Горацкай сельскагаспадарскай акадэміі (1927-30), Будславе (1947-58).

Беларуская 14-цігадовая спартсменка Ліда Горбік аталася чэмпіёнкай міжнароднага турніру ў гімнастыцы, што адбыўся ў Рызе. Другая прадстаўніца беларускае гімнастыкі

Людміла Савіна заняла ў турніры трэйцяе месца. Пра гэта шырока падаваў савецкі друк, у тым ліку й газэта „Чырвоная зьмена“ (2. IV. 74).

Пра выхад беларускага календара ў Польшчы паведаміла газэта „Ніва“ (17. III. 74): „Урошце выйшаў Беларускі календар на 1974 год. Календар складаецца з чатырох частак: календарыюму, разьдзелаў „Учора, сёньня, заўтра нашай краіны“, „Ад родных хат, ад родных ніў“ ды інфармацыйна-парадніцкай часткі... Календар налічвае 175 старонак. Набыць яго можна ў ваддзелах Беларускага Грамадзка-Культурнага Таварыства, а таксама выпісаць за залічэньнем паштовым (у вапощнім выпадку трэба зьвяртацца ў Галоўнае Праўленьне БГКТ: ZG BTK, 15-062 Białystok, ul. Warszawska 11).“

Пра Беларусь у газэце „Балтмор Сан“, якая абслугоўвае найбольшы раён Балтмору — Вашынгтону, але шырока чытаецца і ў іншых частках ЗША, былі зьмешчаныя апошнім часам тры артыкулы (у нумароў за 25 лютага, 11 сакавіка й 25 сакавіка). У першым артыкуле маскоўскі карэспандэнт гэтае газэты Майкл Паркс апісаў, як задаволены ў Менску іс свайго жыцьця ліцейшчык Самусёў, сфатаграфаваны з жонкай за сытным сталом. У другім артыкуле, што становіць водгук на першы, нядаўна прыбылы ў Амэрыку імігрант з Масквы Эды Масквін піша, як цяжка нават добрым замежным карэспандэнтам у СССР пабачыць няўцешную савецкую запраўднасьць, хваляную ад чужых вачэй намаганьнямі надармнага Камітэту Дзяржаўнае Бясьпекі.

У трэцім артыкуле Эрла Арнэта, пад загалоўкам „Мала хто ведае, што гэта Дзень Беларускае Незалежнасьці“, пададзена ў скароце палітычная гісторыя Беларусі ў цытаты зь ліста сп. Васіля Мельяновіча пра Беларусь ЗША ды ў іншых заходніх краёх, а таксама пра палітычны стан у сучаснай Беларусі.

Радзьё „Свабода“, паводля 9-га тому Беларускае Савецкае Энцыклапедыі, займаецца „антыкамуністычнай прапагандай, дэзынфармацыяй, распальваньнем буржуазнага нацыяналізму, нянавісьці паміж народамі СССР“. Гэтая вось энцыклапедычная дэфініцыя даецца радзьяперадачам „Свабоды“, у якіх гаворыцца пра тое, што запраўды адбываецца (і адбывалася!) у царстве „дыктатуры пралетарыяту“.

Пра „дывэрсантаў радзьястанцыі „Свабода“ газэта „Советская Белоруссия“ (5. IV. 74) піша, што яны карыстаюцца гэкім мэтам, як „навязваньне рэакцыйных, нацыяналістычных ідэяў шляхам усхваляленьня аджылых, няпрыдатных для ўмоваў сучаснасьці абрадаў, праслаўленьня паасобных рэакцыйных дзяржаўных дзеячоў мінуўшчыні“.

ЛІСТ У РЭДАКЦЫЮ

Паважаны Спдару Рэдактару „Беларуса“!

Зрабіце ласку, зьмясьціце ў найбліжшым нумару „Беларуса“ наступны літаральны тэкст майго лісту да рэдактара „Беларускага галасу“:

Да Рэдактара „Беларускага галасу“, выдаванага ў Таронце ў Канадзе.

Пав. Рэдактару, У № 218 „Беларускага галасу“, у варт. „З архіваў. Знарадзьдзе Ватыкану“, у істужцы 4-ай між іншага кажацца: „Др. Грышкевіч...умісьце да др. Янкі Станкевіча з 3-га траўня 66 году разважае: „Жыды на сваіх дывэрсантаў і зраднікаў стварылі „хапуна“ і гэта дзеіць. Калі-б пасьяля усяго Калодка Саўчыцу раздушыў голаў, „грубы, народны суд“, але быў-бы суд ды нацыянальнае ачышчэньне... Саўчыц падлец...“

Ніяк я не магу прыпомніць, каб ад Др. Грышкевіча, або хоць-бы ад каго іншага, я быў адзяржаўшы ліст падобнага зьместу. Але гэта ня знача, што я не згаджаюся з названым так Пётры Саўчыца, сына Данілы, ізь сяла Бараўцы ля Вялейкі. каторы П. Саўчыц удаваў нямецкае С. Д. сусім нявінных людзёў, ён-жа хвалышыва удаў таму С. Д. Пётру Родзевіча й Аляксандру Калодку, і С. Д. Родзевіча спаліла, а Калодку высалала да канцэнтрацыйнага лягеру. П. Саўчыц нягоднік над нягоднікамі. „Беларускі голас“, мінуўчыні Саўчыца бязь ніякае засьцярогі, да ўсёга іншага дадаў яшчэ гэта кампрамітацыю.

У канцы таго-ж артыкулу кажацца: „У лісьце да Янкі Станкевіча, Др. Грынкевіч незадаволены з князя Альгерда, што замучыў толькі трох Ёленскіх мучанікаў... піша: „З нармальнымі глудзям чалавек выдушыў-бы ўсіх тых, што былі ў царкве, з царквы разам““.

Такога лісту ад Др. Грынкевіча я ніколі ня быў адзяржаўшы. Я суцольна пэўны, што Др. Станіслава Грынкевіч ня мог гэтак напісаць. Гэта хвалыш. Др. Грынкевіч быў прабаваўшы мяшацца да спраў Беларускае Аўтакефальнае Праваслаўнае Царквы, але ня дзеля ліха, а дзеля дабра яе (як ён яго разумее). Непрыяцелем Праваслаўнае Царквы, а таксама праваслаўных ён ніколі ня быў, пагатове ня мог быць такім зьвярынічым, як ён паданы ў гэтым хвалышу. Я прашу Вас выдрукаваць у найбліжшым нумару „Беларускага галасу“ фатографны здымак гэтага хвалышу; мо' ён пажожа знайсці хвалышніка.

Др. Ян Станкевіч

АБВЕСТКА

Фундацыя Пётры Крэчэўскага гэтым даводзіць да ведама беларускага грамадзтва, што з дня 1-га красавіка, 1974 г., зарганізаваныя пры Фундацыі і пачалі працу Бібліятэка і Архіў.

Бібліятэку плянуецца ўваплетаваць з кніжных выданняў, беларускіх і чужамоўных, закупленых Фундацыяй і ахвяраваных прыватнымі асобамі, тэматыка якіх у той ці іншай меры кранаецца беларускай гісторыі, беларускай мовы, літаратуры і мастацтва, геаграфіі і этнаграфіі Беларусі ды іншых дзялянак жыцьця Беларускага Народу ў мінулым і сучасным.

Архівы пры Фундацыі Пётры Крэчэўскага маюць ахопліваць у першую чаргу матэрыялы зь дзейнасьці беларускіх палітычных, грамадзкіх, рэлігійных і навуковых арганізацыяў на эміграцыі. Апрача гэтых будучы прымацца і перахоўвацца матэрыялы прыватных збораў адзінак, якія бралі актыўны ўдзел у арганізацыйна-грамадзкім жыцьці нашай эміграцыі, пісьменьніцкія архівы нашых паэтаў, пісь-

лічкую фарму за горадам для патрэбаў нашае Царквы ў будучыні. Трэба спадзявацца, што гэтая справа разьвіажацца, калі возьмецца на ўвагу, якая прапанова прынясе большую карысьць для нашае Царквы ў будучыні. Сход закончыўся малітвай.

П. П.

Выйшла з друку 2-я кніга вялікага раману
КАСТУСЯ АКУЛЫ „ГАВАТКА“ —
“ЗАКРЫВАУЛЕНАЕ СОНЦА”
на 286 бачынах друку ў Выдавецтве „Пагоня“, Таронта 1974.
Цана кнігі, апрача перасылкі, \$10.00. Вынісваць па адрэсу:
Club “PAHONIA”, 524 St. Clarens Ave.,
Toronto, Ont. M6H 3W7. Canada.

БЕЛАРУСЫ З БССР Ё НЬЮЁРКАЎСКАІ БІБЛІЯТЭЦЫ

Як паведамляе 46 нумар цыркуляру Нью Ёрскае Грамадзкае Бібліятэкі, Бібліятэку наведала група Беларусаў удзельнікаў Дэлегацыі БССР на 28 Агульную Асамблею Задзіночаных Нацыяў. Ад імя Бібліятэкі вітаў беларускіх дэлегатаў і быў афіцыйным правадніком яе Др. Вітаўт Кіпель — заступнік дырэктара навуковага аддзелу бібліятэкі.

З кароткага інтэрвю Др. В. Кіпеля з прадстаўніком „Беларуса“ мы даведаліся, што Беларусы ўдзельнікі Генэральных Асамблеяў ЗН блізу штогоду наведваюць бібліятэку і цікавяцца беларускай калекцыяй бібліятэкі. За мінулыя гады бібліятэку наведала блізу 50 дэлегатаў Беларусаў. Сярод наведвальнікаў былі нядаўна памерлы міністар культуры БССР Мінковіч, журналісты Стук, былы рэдактар „Камуніста Беларусі“ — Я. Качан, некалькі выкладчыкаў БДУ, пісьменьнікі І. Шамякін, П. Глебка і іншыя. Пятро Глебка, на просьбу В. Кіпеля, падаваў бібліятэцы свае аўтаграфы. Сярод сёлёных наведвальнікаў была галоўны рэдактар часопісу „Работніца і Сялянка“, былы дырэктар міжнароднага кнігаабмену БССР — І. Жолудзеў і восем іншых дэлегатаў.

Звычайна агляд бібліятэкі займае некалькі гадзінаў, добрая частка каторых прысьвячаецца беларускай кнізе, пытаньням бібліятэкаў і зборам беларускі ў Нью Ёрку і набыццю беларускіх кніжак. Як зазначае В. Кіпель, паколькі дэлегацыя гэтая ад БССР, беларуская мова адзіная, на якой выдзецца гутарка. На нашае пытаньне, чым цікавяцца дэлегаты, В. Кіпель сказаў, што звычайна дэлегаты — гэта спецыялісты з розных галінаў навукі, тэхнікі, культурнага й палітычнага жыцьця ў БССР, то відавочна, што і дыпазон зацікаўленьняў вельмі шырокі. Пераважна-ж большыя пытаньняў зводзіцца да беларускае кнігі, беларускага друку ды беларускага жыцьця ў Задзіночаных Штатах. Найбольш частымі пытаньнямі ёсьць такія як: колькі кніжак у беларускай мове, якія рэдкія кнігі, ці ёсьць Скарынінскія друкі, якія беларускія навуковыя ўстановы ў ЗША, колькі Беларусаў у ЗША працуюць навукова над вывучэньнем беларускае спадчыннасьці ў ЗША, якія прыярытэты друк у Амэрыцы і гэтак далей. Відавочна, што неабходзіцца й баз калючых заўвагаў палітычнага характару, на што, як кажа Др. В. Кіпель, хапае аргументаў у супрацьвагу.

На нашае пытаньне — наколькі карысныя такія вьзіты, Др. В. Кіпель адказаў, што на ягоны пагляд, візіты карысныя для абодвух бакоў. Бібліятэцы гэта дае магчымасьць канкрэтна навізаць кантакты, пашырае шляхі набыцця кнігі ды паказваць свае рэсурсы і канкрэтна сьветчыць аб зацікаўленьні беларускай кніжкай. Прыгэтым, як зазначыў В. Кіпель, ён асабліва падкрэсьлівае гэта, што Нью Ёрская Бібліятэка зьбірае беларускі друк ужо ад пачатку 20-га стагодзьдзя, калі лёнданскія лістоўкі на беларускай мове прысылаліся непасрэдна ў Нью Ёрк.

На пагляд В. Кіпеля і дэлегатам-Беларусам прыемна пабачыць і пацуч пра беларускае жыцьцё й культуру ў Амэрыцы.

БЕЛАРУСКАЯ НАФТА

Месцанараджэньні нафты на беларускім Палессяі займаюць сьняня 12-е месца сярод 28 нафтавых раёнаў Савецкага Саюзу і даюць 7 міліёнаў тон нафты на год, як падала газэта „Чырвоная зьмена“ за 19. III. 74.

Паводля паведамленьня газэты „Нью Ёрк Таймс“ (12. IV. 74), Савецкі Саюз плянуе сёлета здабыць 458 міліёнаў тон нафты, што перавысіць леташнюю прадукцыю на 37 міліёнаў тон.

ДАЛЕЙШЫЯ АХВЯРЫ НА ФОНД БЕЛАРУСКИХ НАДРУЧНИКАУ

Засноўнікі й кіраўцтва Фонду Надручнікаў пры Беларускім Інстытуце Навукі й Мастацтва, ЗША, дзякуюць за перасланыя на фонд ахвяры сп-ні Наталлі Орса 20 дал., спадарству Марыі й Чаславу Ханяўкам 50 дал. На коньце Фонду, разам з папярэднімі ды 21.99 дал. нарослых працэнтаў. 1812.84 дал.

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД “БЕЛАРУСА”

За папярэдні пэрыяд (сакавік 1974) наступілі ў касу нашае газэты падпіска і наступныя ахвяры на Выдавецкі Фонд „Беларуса“:

I. ЗША:

1. Ф. Вартуль	\$ 75.00
2. Сям'я Ф. і В. Вартулёў за- між вянка на магілу сьв. пам. Лідыі Нікан	25.00
3. А. Шукелойць заміж вянка на магілу сьв. пам. Лявона Савінка	20.00
4. Э. Жызьнёўская	20.00
5. В. і М. М.	20.00
6. С. Антонік	20.00
7. Інг. М. Гарошка	20.00
8. Ул. Дутка	20.00
9. Я. Чарнэцкі	15.00
10. Матушка Марыя Данілюк	10.00
11. П. Пецька	10.00
12. Я. Крэсла	10.00
13. Л. Норык	10.00
14. а. П. Шпірук	6.00
15. Я. Казьлякоўскі	5.00

II. КАНАДА:

А. Прыслана беспасрэдна ў Рэдакцыю

1. Д-р В. і Р. Жук-Грышкевічы	\$ 50.00
-------------------------------------	----------

Б. Сабрана сп. Маркевічам ад суродзічаў Канады:

1. Згуртаваньне Беларусаў Канады	\$ 30.00
2. А. Протас	10.00
3. А. Жылік	10.00
4. К. Акула	6.00
5. Я. Бука	6.00
6. С. Туравец	6.00
7. С. Шыкалюк	6.00
8. Л. Карыба	6.00
9. П. Машчонскі	6.00
10. Я. Вырва	1.00
Разам:	\$ 87.00

III. АЎСТРАЛІЯ:

1. Ул. Акавіты	\$ 17.76
----------------------	----------

IV. За клішы, абвесткі й сямейно хроніку:

1. М. Панькоў за кляпсыдру \$	10.00
2. Л. Норык за кляпсыдру	10.00
3. А. Маркевіч за клішэ	10.00
4. Б. Лішчонак за клішэ	5.00
Разам:	\$ 35.00
Усяго разам:	\$ 475.76

Усім тым, што прыслалі грошы, Рэдакцыйная Калегія „Беларуса“ выказвае шчырае беларускае дзякуй!

ІНФАРМАЦЫЯ І РЭФЭРАТ

17 сакавіка сёлета была назвычайная зборка ў Беларускім Грамадзкім Цэнтры пад царквою Сьв. Кірылы Тураўскага ў Рычманд Гіл. раёне Нью Ёрку. Зборку ладзіла Беларусь - Амэрыканскае Аб'яднаньне. Нагода была падвойная: інфармацыя й адказы на пытаньні інж. Алеся Вожыка на тэму: як жыцьця сьняня на Беларусі, і даклад д-ра Станіслава Станкевіча пра Кастуся Каліноўскага на 110-я ўгодкі ягонае сьмерці.

Зрабіўшы кароткі даклад пра жыцьцё на Балькаўшчыне, інж. А. Вожык зьвярнуўся да прысутных, каб задавалі яму пытаньні. Пасля колькіх пытаньняў із залі быў пададзены яму даўгі сьпіс пытаньняў інж. І. Касяком, які магчыма зьмяшчаў усе пытаньні, якімі прысутныя цікавіліся. Інж. Вожык вельмі добра й канкрэтна адказаў на стаўленыя яму пытаньні, бязь ніякіх двузнач-

насьцяў. На сьпіску было 31 пытаньне, і на ўсе былі вычэрпваючыя й цікавыя адказы.

Другой часткай імпрэзы быў даклад д-ра Станіслава Станкевіча пра Кастуся Каліноўскага на 110-я ўгодкі ягонае сьмерці, якія споўніліся 22 сакавіка сёлета. Адзначэньне гэтых важных угодкаў сярод Беларусаў Амэрыкі ўпяршыню адбылося яраз у залі царквы Сьв. Кірылы Тураўскага ў Рычманд Гіл. Як і заўсёды, даклад д-ра С. Станкевіча быў глыбока абгортанаваны й даступна прадстаўлены прысутным.

Уся імпрэза закончылася за багата застаўленымі сталамі супольным складковым пачастункам. Як інж. А. Вожыку, гэтак і д-ру С. Станкевічу за іхныя цікавыя даклады хачу гэтага шчыра падзякаваць.

В. Шчэпюка

ПАРАХВІЯЛЬНЫ СХОД У КЛІЎЛЕНЬДЗЕ

10 лютага сёлета адбыўся справядчна-перавыбарны сход Парахвіі Жыровіцкае Божае Маці ў Кліўлендзе. У прэзыдыюм сходу былі выбраныя сп. Янка Раковіч — старшыня і сп. Юрка Гасьцееў — сакратар. У новую Парахвіяльную ўправу выбраныя сп.сп.: К. Калаша — старшыня, А. Стрэчань — заступнік старшыні, Ул. Літвінка — сакратар. В. Валукевіч — скарбнік, Т. Канчанчук, К. Калыда, Я. Лукашэвіч, М. Панда — сябры ўправы. У Рэвізыйную Камісію ўвайшлі: А. Яраховіч — старшыня, Я. Карпейка і Ю. Гасьцееў — сябры.

Справа куплі зямлі (фармы) з горадам ужо ня новая ў нашай Парахвіі. Колькі год таму агульным сходам парахвіянаў быў пэвэрда пастанавіўшы, каб наша Царква купіла маёмасьць далей ад гораду. Пастанова гэтая яшчэ ня выкананая. Таму на сходзе ўзьніклі некаторыя непаразуменьні. Некаторыя прапанавалі, каб адкупіць кусок зямлі ад Беларускага Грамадзкага Цэнтру „Полацак“. Іншыя — каб купіць другі домік блізка ад Царквы для нашае Парахвіі. Прапанова гэтая была зь месца адкінутая. Далей некаторыя думаюць, каб купіць невя-